Zakletva.

Mi se zaklinjemo svetčano Bogu svemogućemu, da ćemo Njegovu apoštolskomu Veličanstvu, prejasnomu Našemu vladaru i gospodaru,

Franji Josipu Prvomu,

po božjoj milosti caru austrijskomu, kralju českomu itd. i apoštolskomu kralju ugarskomu, vierni i pokorni biti; da ćemo admirale i gjenerale Njegove, u obće svekolike svoje starije i višje slušati; da ćemo ih štovati i braniti; da ćemo zapovjedi i naloge njihove u svakoj službi izvršivati; da ćemo se proti svakomu neprijatelju, bio on tko mu drago, i gdjegodj to volja Njegova carskoga i kraljevskoga Veličanstva zahtievala bude, na vodi i na kopnu, danju i noćju, u svakom boju, kod svakoga juriša, u svakoj bitci i kod svakoga drugoga djela, koje bude podhvatjeno, rieču: svagdje, u svako doba i svakom prilikom hrabro i junački se boriti; da svojih brodova, stiegova i četa u nikakovu slučaju ne ćemo ostaviti; da s neprijateljem nikada ni najmanje dogovaranje ne ćemo zametnuti, da ćemo se svagda onako, kao što zakoni vojnički to propisuju, i kao što vrlim vojnikom i pomorcem dolikuje, vladati, te da ćemo tako u poštenju živjeti i umrieti. Tako nam Bog pomogao. Amen!

IZVADAK IZ SLUŽBOVNIKA,

ZA

NOVAKE

carsko-kraljevske mornarice

U Pulju.
Tiskom G. Seražina
1877.

Njekoliko riečî novakom.

Vojna dužnost zove dan danas sve sinove majke domovine na okup pod zastavu. Težko li je mnogomu sinu ostaviti sieda otca, staricu majku, težko momku razstati se s milom zaručnicom, oprostiti se sa svojim rodom i ognjištem. Poći mu je u tudji kraj, medju îne ljude, priučit mu se valja înomu životu, životu napornomu i nemirnomu.

Ali zvanje ovo jest zvanje uzvišeno, stalež ovaj jest stalež časti. Promisli li vojnik, da je on podporom priestolja i države, zvan da čuva i brani rod i dom, da je on štitom i mačem proti dušmanu, da se u dnevih nužde i sile u njega opiru tisuće očiju tražećih obranu, u njegovu junačku desnicu pouzdavaju tisuće srdaca bijućih za čast i spas otačbine — tada će vojnik uvidjeti uzvišenost svoga zvanja te će u tom naći zadovoljštinu i utjehu u časovih tegobe i pogibelji, kadno mu je proliti krvcu za svoga vladara a život svoj položiti na žrtvenik domovine.

Nu ne samo vojnik nego i m o r n a r oživljuje u novaku. Kao bojni mornar štiti on otčinske

obale i žalove, otoke i gradove a tim trgovinu i blagostanje države.

Mornaru je poći brodovî u daleke krajeve da razvije slavnu zastavu Austrije, on mora smjelinom i požrtvovnostju prkositi buri i oluji, al mu se za to i trud nagradjuje, kadno se vrati u mili zavičaj, gdje no ga u luci čeka rodbina i pobratim.

Svemu tomu treba uztrpljivosti i postojanosti. Dobrom voljom valja da mornar stupi u vojnu službu a uztrajnostju i marljivostju da ju obnaša. Vrieme službovanja neka mornar upotriebi na svoje naobraženje, jer u tri godine može si on lasno pribaviti potrebno znanje te će mu ono za sav život koristno biti.

Mornar ne smije nikada duhom klonuti, makar mu i sile malaksale; pomisao na ovo uzvišeno zvanje mora ga uviek hrabriti i bodriti a nadodje li čas, kadno se sinci domovine na oružje zovnu, tada će pobjedonosno zakliknuti:

za cara i za dom!

Sadržaj.

Strana

Vojni službovnik.

Stražarska pravila.

Nauk ob oružju.

Poredjivanje zapovjêdi za vježbanje.

Bojni članci.

Pregled

Sveobći zahtievi promaknuća.

SLUŽBOVNIK.

Časti naše c. k. mornarice.

1. Kako se u obće razredjuje sve osoblje u c. k. vojnoj mornarici?

U c. k. našoj mornarici imamo častnike, činovnike i momčad.

2. Po čem se lahko poznaje čast koje mu drago činovničke ili častničke pomorske osobe?

Po kroju i raznovrstnom suknu haljina, po obliku njihova oružja, napokon još po njekih odličnih znakovih (na kapi i na ovratniku ili na rukavih) koji se zovu „Distinktionen“ (distinkcionen) (odlični znakovi).

3. Razredite mi cjelovitu našu momčad (vojsku) po starješinstvu?

Momčad se porazdieljiva u podčastnike (Unteroffiziere; unteroficire), ili Chargen (šaržen) i u mornare.

4. Na što se ima gledati, da se razpozna odmah mornar od podčastnika?

Na kapu, na kojoj podčastnici nose krunu a mornari ništa izvan svilenoga crnoga traka, na kojem je natiskano zlatno ime „K. K. Kriegs-Marine", kad su na kraju, ili ime broda, kad su ukrcani.

5. Kako se razredjuju podčastnici po tom, kako se upotrebljivaju u službi?

Svaki po svojoj službi; tako se oni podčastnici zovu „Deck-Unteroffiziere (dekunteroficire) ili Chargen", koji se obično pri jedrilih upotrebljavaju, a oni koji su po najviše u kasarni „Waffenchargen" (vafenšaržen). Artillerie-, (artiljeri), Steuer- (štajer) i Maschinen- (mašinen) Chargen zovu se paka oni, koji su u službi kod topova, krmila, i kod makîna.

6. Po kojem se biljegu poznaje osobita vrst kojega podčastnikà?

Po znaku, koj svak od njih nosi na lievom rukavu.

7. Kakvo obilježje nose Deckchargen (brodski podčastnici) a kakvo Waffenchargen (oružni podčastnici)?

Deckchargen imadu kao obilježje malo sidro na lievom rukavu; Waffenchargen nosè dvie prekrižene žute sablje na istom rukavu. Oba paka, ako su višje časti, nose još jednu krunu, kao na kapi.

8. Koliko vrsti mornara imamo i kako se jedan od drugoga razpoznaje?

Taf. I

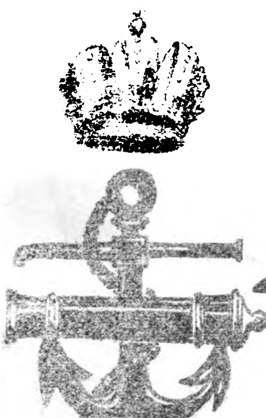
Deckcharge
(Quartiermeister)

Waffencharge
(Waffengast)

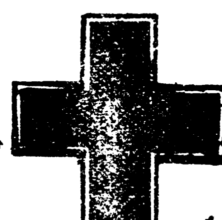
Steuercharge
(Steuerquartiermeister)

Artilleriecharge
(Artillerie-Instructor)

Maschinen-charge
Maschinen Quartiermeist.

Sanitäts-charge.
(Krankenwärter)

Taf. II

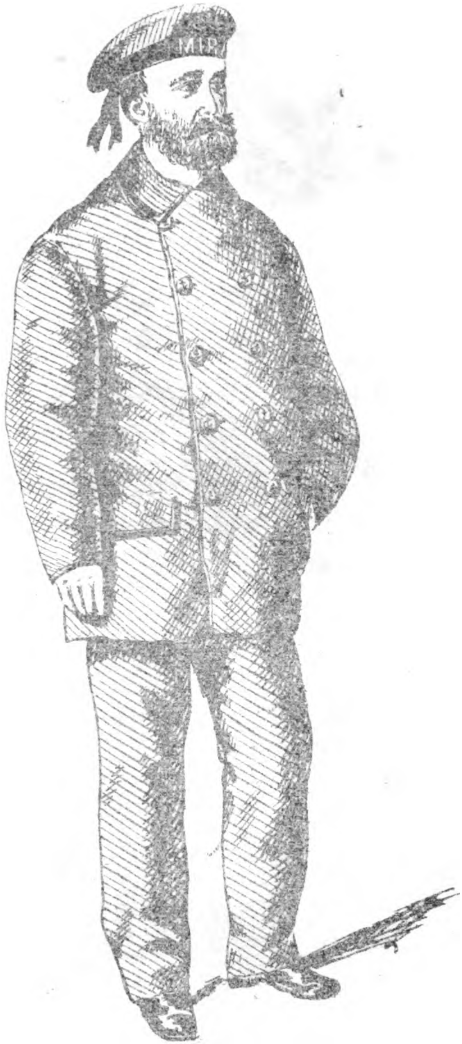
Matrose (in Parade)

Taf. III

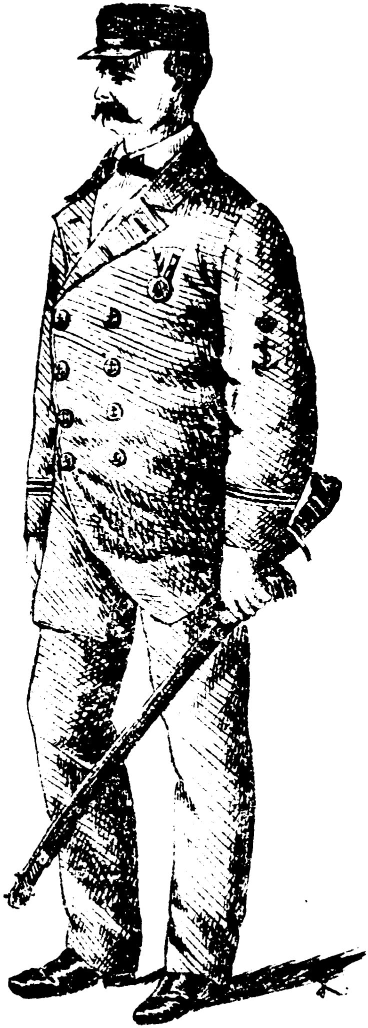
Marsgast.

IV.

Unteroffizier (im Mantel)
(Marsgast - Bootsmannsmaat.)

Taf. V

Ober-Bootsmann.

Imamo ih četiri vrsti, zovu se: Mornar 4., 3., 2., i 1. reda. Prvi red je najvišji a četvrti red najnižji.

9. Imenujte mi sve različite časti od mornara 4. reda tja do najstarije Deckcharge i kažite kako se razlikuju?

Evo jim imena:

Matrose 4. Klasse;
„ 3. „
„ 2. „
„ 1. „
Marsgast;
Quartiermeister (Kvartirmaister);
Bootsmannsmaat.

Sve ove pomenute osobe imaju sasvim jednako odielo. Mornar 1. reda ima osim toga na vratniku biele svoje košulje malenu bielu zviezdu; Marsgast ima ih dvie na svakoj strani, isto kao i Quartiermeister, a Bootsmannsmaat nosi ih tri. Napokon nosi mornar 1. reda i Marsgast, na lievom rukavu sidro, a ostala dva podčastnika sidro a na vrh njega isto kao i na kapi, krunu. Marsgastova, Quartiermeisterova i Bootsmannsmaatova sablja je zavinuta a o njoj visi pamučna žuta kita, koja se zove Porteépée (portepè). Sliede najposlije još:

Unterbootsmann;
Bootsmann; i
Oberbootsmann;

koji se isto kao častnici nose, samo što jim je sukno nješto deblje, i cienije od častničkih haljina. Imadu daklje kapu sa crnom vrpcom naokolo a na mjesto zlatne krune, nose krunu od žute mjedi. Na lievom rukavu sva tri nose sidra a povrh njih istu krunu kao na glavi. Na dugačkoj častničkoj sablji ima svak od njih pamučni porteépée.

U malo rieči, medju sobom se po ničem ne razpoznavaju već po rukavnih znakovih: t. j. Oberbootsmann, najvišji od njih, nosi na oba rukava tri žute svilene tanke vrpce, Bootsmann, srednji dvie, a Unterbootsmann, najnižji, jednu.

10. Koje Deckchargen nose košulju i kapu po mornarsku, a koje Flottenrock i kapu s obodcem po častničku?

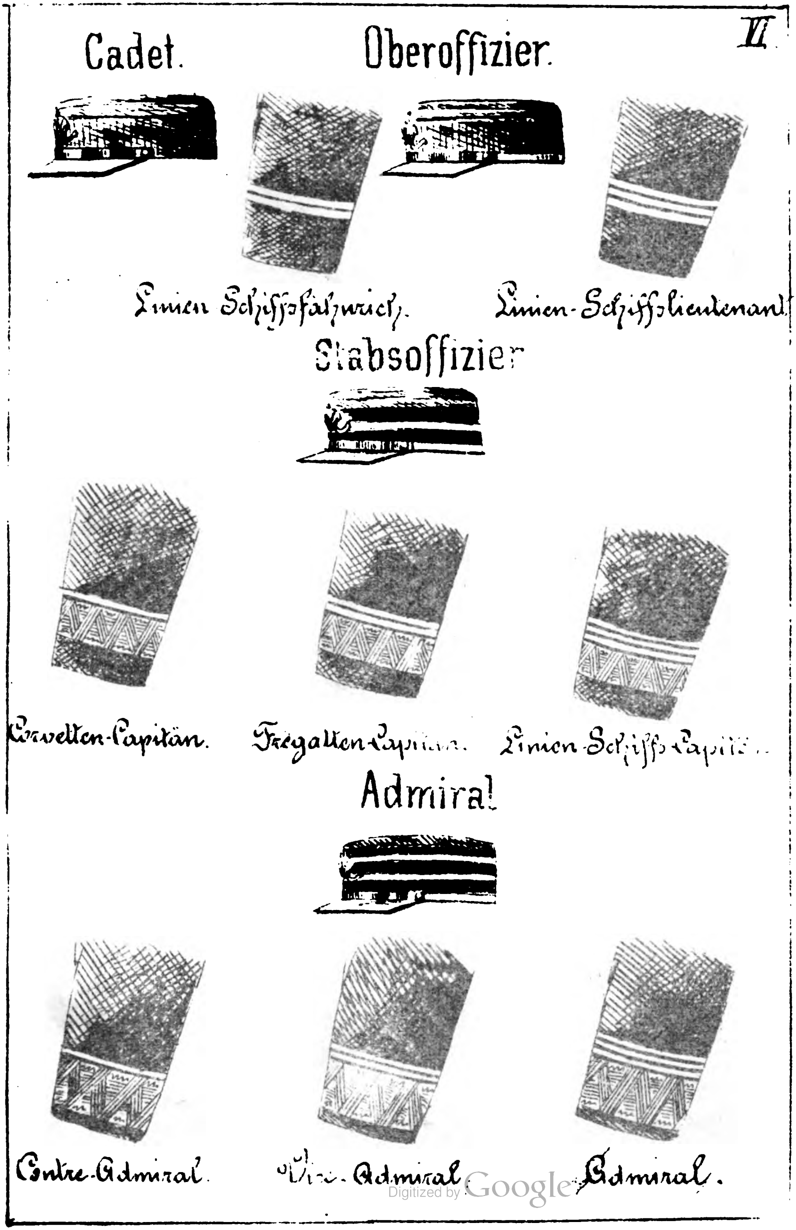
Sva momčad od mornara 4. t. j. zadnjega reda, tja do Bootsmannsmaata ima jednako odielo, po mornarsku, a Bootsmanni sviju triju vrsti nose se po častničku.

11. Imenujte mi sve različite Waffenchargen i recite mi kako se nose i kakav je njihov odnošaj prama Deckchargen?

Različite Waffenchargen (oružne časti) su sliedeće:

Waffengast, koj je uzporedjen s Marsgastom i jednako se kao ovaj nosi, samo što na mjesto sidra ima na rukavu dvie sablje unakrst. Waffenquartiermeister i Waffenmaat ravni su brodskim Quartiermeisterom i Bootsmannsmaatom, nego na

VI

Cadet.
Oberoffizier.
Linien Schiffsfähnrich.
Linien-Schiffslieutenant.
Stabsoffizier
Corvetten-Capitän.
Fregatten-Capitän.
Linien-Schiffs-Capitän.
Admiral
Contre-Admiral.
Vice-Admiral.
Admiral.

Linien - Schiffsfähnrich.

rukavu nose dvie sablje i povrh njih krunu. Unterwaffenmeister sličan je takodjer Unterbootsmannu a Waffenmeister Bootsmannu.

12. Po čem će daklje mornar poznati stupanj časti kakve vojničke osobe?

Po zviezdah na ovratniku, ako ima košulju, a po resi na obima rukavima ako nosi častničku haljinu; u obće paka po kapi i po znakovih na lievom rukavu.

13. Imenujte mi sve različite časti naših pomorskih častnika?

Seeaspirant;
Kadet 2. reda;
Kadet 1. reda; — Kadeti.

Schiffsfähnrich (šifsfenrih);
Schiffslieutenant (šifslajtnant); — u obće nadčastnici.

Corvettenkapitän (korvétnkapitén);
Fregattenkapitän;
Linienschiffskapitän (linienšifskapitén); — štapski častnici.

Contre-Admiral;
Vice-Admiral;
Admiral; — Admirali.

14. Kako se nose različite vrsti pomorskih kadeta?

Kadetove su kape kao Bootsmannove, nu imaju zlatom vezenu krunu kao svi ostali veći častnici. U ostalom je njihovo odielo isto tako kro-

jeno kao Bootsmannovo, ali je sukno puno finije a putci su zlatni kao častnički. Na pozlaćenoj častničkoj sablji imadu žuti portepé od svile. Kadeti 1. reda nose na kraju ramena kratku resu od zlata za ramenjake ili Epaulette (epolète).

15. Kako se nose nadčastnici?

Izvan tanke rese od zlata na kapi, zlatnoga portepéa na sablji i zlatnih ramenjaka, svaki se nadčastnik isto nosi kao kadeti. Medju sobom se pako razlikuju po tankoj rukavnoj resi; Schiffsfähnrich ima dvie a Schiffslieutenant tri na svakom rukavu.

16. Koje će daklje vrsti biti častnik ako na kapi imà jednu zlatnu resicu?

Drugo biti ne može nego nadčastnik t. j. Schiffsfähnrich ili Schiffslieutenant.

17. Kako se štapski častnici nose?

Štapsko je odielo isto, koje za sve nadčastnike, osim obilježja na rukavima i na kapi.

Corvettenkapitän ima resu do dva prsta široku a povrh nje jednu tanku, obje od zlata; Fregattenkapitän ima istu široku nu dvie tanke; a Linienschiffskapitän jednu široku pa tri tanke rese na obima rukavima. Sva tri paka nose na kapici po dvie tanke resice, jednu povrh druge.

II

Vice-Àdmiral

([illegible])

Ta I

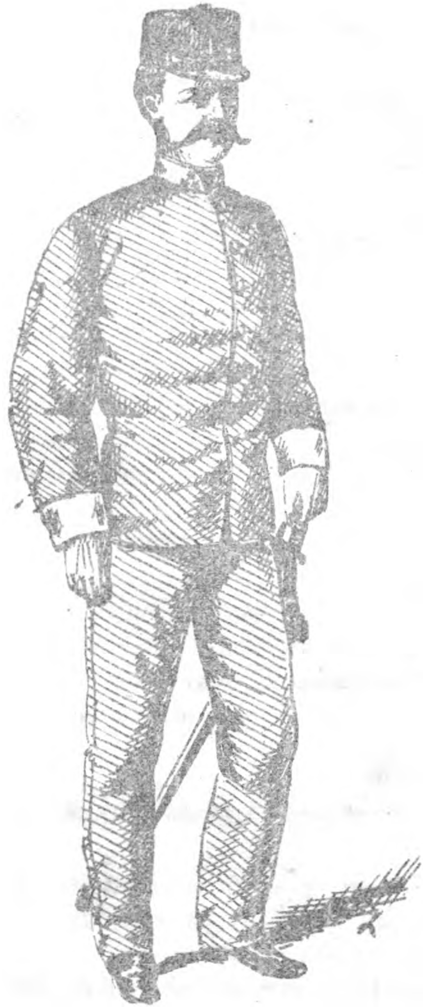
Marine- Beamter.

Taf. XII

Stabsoffizier (im Mantel)

A

Landtruppenoffizier (oder Auditor)

18. Kakve će vrsti daklje biti častnik, koji na kapi ima dvie resice?

Biti će štapski častnik, t. j. Corvetten-, Fregatten-, ili najviše Linienschiffskapitän.

19. Kako se nose Admirali?

Sasma po načinu ostalih častnika, izim obilježja na rukavima i na kapi.

Contre-Admiral ima resu od tri prsta širine a povrh nje jednu tanku resicu od zlata, na obima rukavima. Vice-Admiral istu široku i dvie tanke. Admiral istu široku i tri tanke zlatne resice na obima rukavima. Na kapi paka, nose sva tri po tri tanke resice, jednu povrh druge.

20. Kako se nose pomorski liečnici a kako pomorski Auditori (sudci)?

Pomorski se liečnici nose u svem jednako kao i častnici, samo što imadu rukavne rese na crnom baršunu i ne nose rese za ramenjake. Pomorski sudci se nose u svem jednako kao častnici kopnene vojske.

21. Po čem se razpoznavaju častnici od naših vojnih činovnîka?

Vojni naši činovnici imåju sasvim jednako odielo, i jednaka obilježja na rukavima kao i svi ostali častnici, ali se oni najlaglje razpoznavaju po masti (boji) suknenih ili baršunastih okrajaka, koje nose na ovratniku kabanice izpod brade i na obima rukavima izpod zlatnih resa. Izvan toga lahko se

poznaju, jer nenose ramenjake i neimaju častničke sablje, nego dugački tanki mač, bez portepéa.

22. Po čem će daklje momak poznati stupanj časti koje mu drago častničke osobe od kadeta tja do admirala?

Po znakovih na kapi i na rukavima te po sablji ili portepéu.

O pokornosti.

23. Što je pokornost?

Ovom se riečju razumieva presveta dužnost svakoga mladjega u službi svakomu svomu starijemu pokoriti se i bezuvjetno njemu poslušan biti. Pokornost zahtieva daklje, da mladji svaku zapovjed svoga starješine bezuvjetno, dobrovoljno, u pravo doba i tako valjano izvrši, kao što bolje može.

24. Smije li mladji učiniti starješini kakve opazke ili primjetbe prije nego što izvrši dobivenu zapovjed?

Prije izvršenja koje zapovjedi, predstavljanja su samo onda dopuštena, kad bi dobivena zapovjed po mnienju mladjega službi posve štetna bila, ili kad bi se neuklonive težkoće odkriti imale, koje starješini nisu poznate.

25. Što ima mornar činiti ako poglavar ipak zahtieva izvedenje zapovjedi?

Nebude li primjetba primljena, onda se zapovjed ima bez ikakva prigovaranja izvršiti.

26. Kada je jedino mladji dužan po svojoj zakletvi ne pokoriti se starješini?

Samo onda, kad bi se koja zapovjed očevidno i bez dvojbe protivila zakletvi, smije mladji, pošto je sve potanko i dobro razmislio, svoju pokornost uzkratiti.

27. Što da momak učini, ako mu bude izvršivanje kakove zapovjedi osobnimi naredbami drugoga starješine zapriečeno?

Mladji će onda dojaviti ovomu drugomu svoje prijašnje naloge ili zapovjedi, a novu će naredbu odmah izvršiti, ako ovaj drugi starješina to zahtieva, ne obziruć se na stupanj časti obiju starješina pa makar bio onaj prvi Admiral a drugi Marsgast.

28. Što je još dužan svaki mladji prama svakomu starješini, bio on koje mu drago časti?

Svaki je mladji dužan poštovati starijega, bud u službi, bud izvan službe (koje mu godj časti). Ta se dužnost očituje, dajuć svakomu u svako doba počast (Salutirung) koja mu pristoji. O starješinah zlo govoriti, ili se njihovim djelom rugati, oštro je zabranjeno.

O pozdravljanju.

29. Osim svojih starješina, koga mora pozdravljati jošte mornar?

Mornar mora još pozdravljati sve častnike i podčastnike ciele kopnene vojske, sve vojničke liečnike, sudce, računovodje i ostale vojničke činovnike, kad su u vojničkom odielu (uniformi) a napokon i sve Posten-e (stražare) i zastave oružane sile.

30. U koje se doba moradu pozdravljati starješine?

Danom i noćju t. j. svaki put i svagdje kad se mogu razpoznati.

31. Kako pozdravlja mornar, kad kod sebe ne ima puške?

Desnom rukom na kapi po propisu (isto kao na zapovjed „zum Gebet“) a u isto doba gledajuć starješinu prijatno u oči, doklje godj prodje.

32. Kako pozdravlja mornar kad u desnoj ruci ili u obih rukuh drži štogodj, ili kad se u kolih vozi?

Ako može, valja da oprosti desnicu te njom pozdravi, uzev stvar koju nosi, u lievu ruku; ne bi li mu to moguće bilo, onda će samo Kopfwendung učiniti i tako izvršiti počast, kao da su mu obje ruke zapremljene; isto tako pozdravlja, ako se u kolih vozi te netreba da ustane.

33. U koj se čas podiže ruka na propisani pozdrav i kako se dugo drži pri kapi?

Ruka se na pozdrav diže na tri koraka dalečine od starješine i ostaje pri kapi dok starješina dovrši šest koračaja.

34. Kako se ponaša mladji koj sjedi ili leži, kada se približi starješina?

Ako mladji sjedi ili leži, mora da se na devet koraka daljine podigne, da se stavi u „Stellung" i pozdravi po propisu.

35. Kako pozdravlja mornar kad svoju karabinku pri sebi nosi?

Učiniv „Kopfwendung" na tri koraka daljine i dohvativ karabinku pri Kolben-u.

36. Kad nije mladji dužan osobno pozdravljati?

Kad se je javio bolestnim, bolježljivim (marode), ili ako je ranjen.

O javljanju.

37. Kako se momak vlada, kad ima bez karabinke, na otvorenom mjestu svomu starijemu štogodj javiti?

Momak se zaustavi na tri koraka pred starješinom, pozdraviv ga prije desnom rukom, stavi se u

„Stellung“ i dojavi što ima dojaviti. Kad stvar svoju ovrši ili mu starješina rekne da ide, tada ga jošte jednom pozdravi, učini „Kehrt Euch“ pa ode.

38. Kako se momak vlada, kad na otvorenom mjestu ima štogodj javiti starješini a uza se ima karabinku?

Najprije se na tri koraka ustavi; ako je koj častnik, mora da mu učini „Präsentirt“, ako li je podčastnik, da uhvati samo karabinku za Kolben (kundak) i ostane tako, doklje godj mu on ne reče da se ukloni ili da učini „Schultert“.

39. Kako se oružani momak vlada kad u kojoj sobi ima što da javi starješini?

Prije nego što udje, uzme „In die Balance“ i tako se starijemu približi do na tri koraka, gdje stane i učini „Beim Fuss“; paka mu dojavi što ima dojaviti.

40. Kako se ima neoružani momak vladati, kad stupi u sobu starijega svoga?

Ako je u službi, mora uljezti kapom na glavi i po vojničku pozdraviti; ako je izvan službe, onda prije nego uljeze, ima kapu s glave skinuti.

41. Koj je naslov kod prijava?

Naslov kod prijava valja da bude:

Gospodine!, sliedi za tim čast starješine na njemačkom jeziku (na kraju dodje još: ja mornar . . reda . . kumpanije), za tim njegovo ime, (novaci još nadodaju rodjen u . . zanata . .)

napokon: javljam pokorno svoju službu ili što ima javiti na. pr. Gospodine Schiffsfänrichu, ja mornar 4. reda, 8. kumpanije, Jure Stipanović rodjen u Makarskoj, zanatom težak, javljam pokorno da sam došao u carsku službu.

O kaznah.

42. Kako mora mornar da primi odmjerenu mu kaznu?

Odmjerenu kaznu treba da mornar bez protivštine primi i da ju ponizno i uztrpljivo podnosi.

43. Smije li mornar što učiniti da se kazni oprosti?

Ako misli, da koje okolnosti svomu poglavaru niesu poznate, onda mu je prosto odpraviti dvojicu svojih drugova (u prvih 48 sati pošto je stupio u zatvòr ili pošto mu je objavljena kazan) k starješini službenim putem, s molbom za oproštenje.

44. Što ima momak jošte činiti odmah po izlazu iz zatvora?

Odmah po izlazu iz zatvora ima se mornar javiti kod svoga neposrednoga starješine, a za prvih 48 sati službenim putem u vrieme raporta, kod onog poglavara, koji ga je kaznio.

O molbah i pritužbah.

45. Kako se ima momak vladati, kada ima kakovu molbu?

Svaka molba treba da je najprije dobro promišljena; tada ju ima momak predati u ruke svoga neposrednoga starješine (Gruppen-Zimmer- ili Zugs-Kommandanta) a kad ga ovaj nebi mogao uslišati, službenim putem predati kod raporta kumpanije. Ako li se i ovdje ne bi moglo zadovoljiti njegovoj molbi, onda ima mornar pravo zahtievati, da mu se prilika pruži, kako bi svoju želju Corpscommandantu (zapovjedniku sbora) osobno na znanje donio.

46. Koje je postupanje kad više momaka želi jednu te istu stvar umoliti?

U tom slučaju valja im izabrati dva druga koji onako postupaju, kako je to za pojedinca gore rečeno.

47. Je li momku prosto potužiti se radi pretrpljene nepravde?

Svakomu mornaru, koj misli da mu je kakva nepravda učinjena, prosto je radi pretrpljene nepravde potužiti se.

48. Što čeka momka koj se beztemeljno na što ili na koga potuži?

Tko se bez razloga ili potrebe, na primljeni ukor potuži, biti će radi zlouporabe prâva pritužbe težko kažnjen.

49. Kada se pritužbe mogu podnieti?

Obće se pritužbe podnašaju odmah na prvom raportu; pritužbe na dobivene zapovjedi istom poslije izvršene zapovjedi; a pritužbe na dobivene kazni, istom iza pretrpljene kazni.

50. Kako će momak postupati, kad se radi čega ima potužiti?

Momak, koj se potužiti želi, javi se najprije kōd svoga neposrednoga starješine. Ako mu ovaj ne može udovoljiti, onda mu je pōći službenim putem do raporta kumpanije i t. d. do Corpsrapporta. Kod pritužbe više mornara u istoj stvari, ne smiju svi skupa pristupiti, nego valja da njih dvojica prikažu razloge svih ostalih.

51. Ima li momak još koju sgodnu prigodu, da se prituži kod najviših svojih poglavara?

Sgodom svake proljetne smotre ili, ako je ukrcan, kada se brod na put sprema, kao i prije svake razpreme (Abrüstung) može momak (kada se u tu svrhu momčad u red zovne) svaku svoju pritužbu ili koju mu drago molbu ustmeno dojaviti.

Ob odielu.

52. Kako valja da bude momak odjeven?

Što se odiela tiče, momak mora da se vazda strogo drži propisa i da se uviek tako odieva, kako mu bude zapovjedjeno.

Čistoća i pristalost odiela mora svagdje mornara odlikovati. Manje oštete ili krparije, mornar će sam popraviti; u tu svrhu valja da svaki momak na podstavi svoje kape svedjer sa sobom nosi iglu i konac.

Poveće oštete, koje on sam ne zna popraviti, uručiti će on krojaču svoje kumpanije.

53. Smije li momak prodati svoje odielo?

Strogo je zabranjeno promienjivati ili prodavati svoje odielo.

54. Koliko puti na nedjelju mora momak promieniti svoje rublje?

Momak se ima preobući dva puta na nedjelju, i to u četvrtak i u nedjelju.

55. Tko pere mornaru rublje?

Svaki momak pere sâm svoje rublje (i to izvàn službenoga vremena) ili ga predaje kòjoj poštenoj pralji. Nu njemu se je svakako skrbiti za to, da mu u potrebi ne uzmanjka čistoga rublja.

56. Gdje spravlja momak svoje rublje i ostále svoje stvari?

U svojoj vreći i to u sliedećem redu: na dnu torbe svetčanu odoru, u rubac zamotanu, to jest:

1. Izvrnuti i zamotani sliedeći komadi odiela:

Suknene košulje;
Suknene hlače;
Kape;
Ovratnjaci;
Biele košulje.

2. Sve čisto rublje, takodjer zamotano u rubac.

3. Svakdanje noćne haljine.

Druge postole, torbicu za kruh i sve potriebne sprave za tjelesnu čistoću.

5. Haljine za radnju.

6. Nečisto rublje.

Biele se gaće drže zimi izpod svetčane odore, a ljeti izpod rublja.

Kabanica se drži u kasarni izvan torbe a na brodu u torbi, povrh svakdanjih haljina.

VREĆA.

Nečisto rublje, Schmutzige Wäsche (šmucige veše).
Haljine za radnju, Arbeitskleider (arbaitsklaider).
Druge postole i na brodu torbica za kruh (Brodsack).
Svakdanje ili noćne haljine. Tagskleider, Nachtkleider.
Čisto rublje i čista haljina za radnju. (Reine Wäsche).
Svetčano odielo (Parademontur).
Zimi biele hlače.

Red u sobi.

57. Tko je cimer-komandant (zapovjednik u pojedinoj sobi)?

U svakoj je sobi odredjen podčastnik ili stariji mornar kao zapovjednik.

On je odgovoran za red, čistoću i udržavanje stege (discipline).

58. Što je cimer-inšpekcion (sobni nadzornik)?

Svaki sobni zapovjednik odredjuje redomice za 24 sata jednoga momka, koj se ima brinuti za sve unutrašnje potrebe, na ime: dobavljati vodu, ložiti peć, mesti pod, otirati prašinu, pospremati postelje i t. d. Osim toga mora sobni nadzornik paziti na osobne stvari pojedinih svojih sudrugova i gledati na to, da tko ne obuče dvie odore, da se koj inostranac ne uvuče u sobu i da se kakav nered ne dogodi.

Ovake slučaje ima on javiti sobnomu zapovjedniku a kad njega ne bi bilo, dotičnoj Tagsschargi (dnevnoj šarži).

Kako imadu biti postavljene i pódržavane postelje?

Postelje su postavljene sve dvie i dvie glavom uzduž zida, na šest palaca daljine i to tako, da medju dviema i dviema bude petnaest a medju jednom i drugom posteljom šest palaca dalečine.

Svu posteljnu spravu treba često protepsti, iztresti i na vjetar iznieti, jednom riečju sve čisto i uredno podržavati.

Ob dan je slamnica prevrnuta, prorezom na dnu. Na gornjem kraju stoji uzglavje a na njem ljetni pokrivač, plahte, bieljac, sve složeno po obliku i veličini uzglavja. Kada se ne rabe bieljci, metnu

se plahte pod ljetne pokrivače. U postelji jest zabranjeno čuvati ikakovu imovinu.

60. Je li momku prosto ležati ob dan na postelji?

Dozvoljeno je samo boležljivim i poslije težke službe onim, koji imadu posebnu dozvolju od cimer-komandanta. U tom slučaju imadu se postole svući.

61. Kako ima momak torbu, kabanicu, i oružje spraviti?

Momak spravlja torbu na gornjoj dasci, otvorom na lievo; na dolnjoj dasci stoji zdjelica i kruh. Karabinka mora visiti o čavlu s one strane postelje, gdje se momak u večer svlači. Na istoj strani visi i ostalo oružje i bajoneta. Kabanica zamotana remenî visi na krivo, na dvama čavlima povrh uzglavja postelje. Torba za kruh visi na zidu izpod kabanice a blizu nje Putzstock i staklenica za ulje. Postole stoje ob noć uz noge postelje petama prama zidu; u postolah unadu biti čarape.

62. Što biva kad uljegne u sobu častnik?

Prvi momak koj ga ugleda, zavikne „habt Acht“ na što se svi stave u „Stellung“ a zapovjednik i nadzornik sobe prestave mu se kao takovi, po propisu.

O razbolenju.

63. Što da momak učini kad se razboli?

On to ima odmah javiti svomu sobnomu zapovjedniku i dnevnoj šarži te ostane u sobi ili u postelji do sliedećega liečničkoga pohoda.

Buduć da je svaki momak dužan paziti svoje zdravlje, to nesmije zatajivati ni najmanju bolest, jer se često udobnim liečenjem mogu uklonuti najopasnije bolesti. Pričinjavati se bolestnim, ili izmišljavati kakovu bolest, nedostojno je vojnika te bude ovakovo ponašanje strogo kažnjeno.

64. Kako se ima ponašati momak u bolnici ili u bolestničkoj sobi?

Njemu se je sasvim držati dotičnih naredaba, obstojećih za ovakova mjesta i pokoriti se dobrovoljno liečničkim propisom.

65. Što ima činiti momak kada ozdravi?

Odmah pošto se je povratio u kasarnu i k svojoj kumpaniji, valja mu se javiti neposrednomu starješini a kašnje na raportu svoje kumpanije.

O proglasu zapovjedi i ob izlazu.

66. Od koga prima momak zapovjedi za svakdanje svoje radnje?

Momak dobiva zapovjedi za obće radnje: n. p.

„auspurren“ (budnica) „alarm“ i t. d. trubljom, druge zapovjedi prima mornar od Zimmer-Kommandant-a ili o Tagscharge.

67. Kad se proglasuju dnevne zapovjedi?

Čim se dovrše popodnevne radnje; u tu svrhu odredjuju se momci u običnom odielu za izlaz ili za šetnju.

68. Kada je prosto mornaru izaći?

Ako je prost kazni i pristalno obučen, može izaći odmah iza proglašene zapovjedi, pošto se je prije javio cimer-komandantu i tagsšarži.

69. Kako se ima ponašati mornar, kad je izašao na dopust?

Mornar, kad je izašao na dopust, ima se ponašati tako, kako no to dolikuje njegovu staležu i časti zastave. Uslied toga neka ulicom ne pjeva i ne buči te je nedostojno obilaziti u većih hrpah, jer se tim prieči prolaz- Obćeć sa civilisti, valja da bude prijatan a zla družtva valja da se kloni. Mornar neka polazi samo pristojne prostorije te mu se je čuvati pijanstva i svadje.

Prema čuvarom javne stalnosti (sjegurnosti), to jest prema pandurom policije, ima se on pristojno ponašati a u slučaju nužde ima ih on i podpomagati. Pamtiti mu valja, da je dužan bezuvjetno pokoravati se naputkom patrule a isto tako da mu valja bez prigovora poslušati, ako bi ga koj starješina ubitio ili zatvoriti dao, ako tomu i ne bi doznao uzroka.

70. Kad se mora mornar u kasarnu povratiti?

Svaki mornar, koj ne ima posebna dopusta, mora se u 9 sati, kad se trubi mirozov (retraite, [retrét]), vratiti u kasarnu (vojarnu). Je li se vratio prije mirozova, to se ima javiti cimerkomandantu i tagsšarži a nadošav poslije mirozova, javlja se samo „tagsšarži.

STRAŽARSKA PRAVILA.

Sveobće dužnosti stražara.

1. Što je Wachposten, (vahposten), stražar?

„Posten“ (postn) zovemo oružana mornara, kojemu se povjeruje straženje kakova priedmeta na stanovitom mjestu i za njekoje vrieme.

2. Tko označuje postnu mjesto gdje se ima nastaviti i tko mu daje dotične naputke?

Aufführer (auf-firer, vodič) t.j. jedan od starijih mornara, vodi postna na njegovo mjesto i tamo dobiva posten potriebne naputke od Aufführer ili od momka kojega on izmienjuje. Postn smije ostaviti ovako mu označeno mjesto samo na zapovjed Aufführer-a. Ako li bi se postn ikako inače udaljio s mjesta koje mu je označeno, to ga ima stići najoštrija kazan.

3. Kako se ima mornar na straži ponašati?

Mornar kao postn mora vazda na pameti imati svrhu u koju je postavljen i dobivene naputke kako se

ima vladati. Da bude neprestano pazljiv, nije mu dozvoljeno pušiti, jesti ili piti. Nadalje zabranjuje se postnu, podati se ikakvomu razgovoru. Ako ga tko nagovori, odgovoriti mu je kratko i jedro te ako je potriebno, uputiti mu je pitajućega na vodiča. Nedovoljna pažnja ili ćak spavanje na postnu, ima se najoštrije kazniti.

4. Smije li postn rabiti Schilderhaus (Šilderhaus, stražarnicu)?

U vrieme kiše, sniega ili jaka vjetra, može postn unići u Schilderhaus (stražarnicu), nu tada mora tim oštrije na oprezu biti. Svakom sgodom, kada se približe patrule (obhodje), ronde ili iztražujući poglavari, za tim u onih slučajih, gdje bi morao kod liepa vremena prezentirati, ima on ipak izaći iz stražarnice. Bude li na kojem stražarskom mjestu, koje je zlu vremenu mnogo izloženo, dozvoljeno nositi stražarske kapuce, to ih smiju postni nataknuti istom pošto su tomu dobili dozvolju od Wachkommandanta. I u tom slučaju imadu postni pazljivost pooštriti. Čim bi postna kapuca smetala u izvršivanju dužnosti, ima ju odmah skinuti.

5. Kako je postn oboružan i što valja pamtiti kod krcanja karabinke?

Postni na kraju jesu skoro izključivo oboružani karabinkami te imada vazda nositi bajonet (bodaljicu) nataknut. Ako nebude napose zapovjedjeno, to ne ima postn držati karabinku nabijenom, nu svaki postn ima biti obskrbljen pro-

pisanom municijom (strielivom) u kartonu i najmanje trima odriešenima patronama (nabojima), nadalje držati mu je „patrontaš" (pokrovac nabojnice) uviek odkopčanim tako, da uzmogne čim brže krcati.

6. Smije li postn svoje oružje izručiti?

Nikada, makar mu to i najvišji poglavar naložio. Nu da mu tko silomice ne otme oružja, ne smije on, izuzev Aufführer-a i „Ablősung" (izmjenu), tako danju kao i noćju, nikomu dozvoljiti da mu se primakne bliže nego li na tri koraka.

7. Šta bi imao činiti postn, ako bi ipak koj poglavar željio da razgleda njegovo oružje?

Postn bi mu imao pristojno izjaviti, da može ovoj zapovjedi udovoljiti istom pošto bude izmienjen.

8. Od koga jedino ima postn primati zapovjedi?

Kada mornar stražu stoji, ne ima od nikoga, pa ni od najvišega poglavara, primati zapovjedi, već mu je slušati samo Aufführera ili podčastnika straže samoga ili Wachkommandanta.

9. Šta ima postn činiti ako ima šta znamenita brzo javiti?

Dozvati mu je Aufführer-a, ako li to nebi izravno moguće bilo, to mu je podviknuti sliedećemu postnu, koj ima objavu dalje dostaviti. Postn može takodjer kojega mimoidućega umoliti da mu pozove Aufführer-a.

Ako bi nuždna bila bezodvlačna pomoć ili bi s mjesta valjalo da djeluje straža ili u inače znatnih slučajevih, zatim ako stražar ne ima drugoga sredstva da dozove Aufführer-a, to ima visoko dignutom karabinkom jedan ili dva puta opaliti, nu vazda najmanje jednu patronu u svoju vlastitu obranu pridržati.

10. Šta ne smije postu trpjeti u blizini svoga stanovišta?

Postu ne smije trpjeti u blizini svoga stanovišta nikakova nemira, strke ili vike. Isto tako ima on zapriečiti svako onečistjenje u obsegu svoga djelokruga.

11. Šta ima postu činiti, ako tko ne sliedi njegove naputke?

Postu ima osobe, koje rade proti njegovim naputkom, zaustaviti (arretiren) t. j. nastaviti ih u blizini svoga stanovišta te ih prisiliti da ostanu ondje, dok dodje Aufführer. Ako bi zaustavljeni stražara krupno uvriedio ili ga napao, to ima ovaj upotriebiti svoje oružje.

12. Kada ima postu u obće upotriebiti svoje oružje?

Stražar ima oružje upotriebiti proti svakomu, koj

1. njega silovito ozliedi i napadne,

2. njega uzprkos prijašnjim opomenam, i nadalje krupno vriedja,

3. njemu na oštro čuvanje predan, ili kao pogibeljni zločinac od straže same uhvaćen, uzprkos

grožnje i dovikivanja pobjegne; nu sve to u slučaju ako ne ima inoga sredstva da se zaustavi.

4. U vrieme rata imade se oružje uporabiti proti sumnjivim osobam, koje na dovikivanje ne stanu, već pobjegnu.

U vrieme mira valja služiti se koliko moguće bajonetom a gdje to ne bi dovoljno bilo, žurno krcati te pucati. Samo u slučaju ako kakav zločinac medju svjetinu uteče, pa bi ova tim, što se za njim puca u pogibelj došla, ne smije se podnipošto pucati.

Počasti što no ih izkazuje stražar.

13. Ima li postu (stražar) izkazivati počasti?

Stražeći mornar ima izkazivati počasti svim onim, koje on obično vojnički pozdravljati mora, i to valja mu se vojnički nastaviti na svom stanovištu, čim mu se dotičnik približi na 6 koračaja.

14. Kako izkazuje postu počasti?

Postu izkazuje počast samom kretnjom glave ili kretnjom glave i prezentiranjem.

15. Komu izkazuje postu počast samom kretnjom glave?

Postu izkazuje počast samom kretnjom glave,

spustiv naravski ruku na „Kolben" (kundak) sliedećim:

1. podčastnikom i njim ravnim osobam,

2. pomorskim kadetom,

3. činovnikom vojske i mornarice, kao i „Finanzcommissär"-om (povjerenikom financije),

4. nadčastnikom (šifslajtnantom i šifsfenrihom) koji ne nose sablje.

Ako bi postn upravo u stražarnici bio, kad se približe rečene osobe, to će ostati u njoj, nu ima se nastaviti vojnički.

16. Komu izkazuje postn počast prezentiranjem?

Stražar kreće glavom i prezentira:

1. pred svetim otajstvom (sakramentom),

2. pred previšnjom gospodom t. j. pred našim carem i tudjimi vladari,

3. pred zastavami oružane vlasti,

4. pred svimi častnici nosećimi sablje,

5, pred svimi višjimi častnici, počam od štapskih častnika i to nosili oni sablju ili ne.

Ako bi postn u Schilderhaus-u (šilderhaus) bio, kad se približe rečene osobe, to ima stupiti na polje i krenuti glavom; nu u vrieme kiše ili sniega ostane karabinka „Verdeckt". Ako li se je postn zaklonio u stražarnicu samo radi jaka vjetra, to ima stupiti na polje i prezentirati kao obično.

17. Ima li postn i častnikom tudjih država izkazivati počast?

Postn ima častnikom tudjih država iste počasti izkazivati kao častnikom vlastite države.

18. Koji postni neimadu nikakove počasti izkazivati?

Postn kod zatvora i kod „Arrestanten-Escorte“ (uznička pratnja). Nu postni kod zatvora imadu, ako se približi koj poglavar, poći na svoje stanovište i tamo se vojnički nastaviti licem prema prozorom zatvora.

19. Koje počasti izkazuje postn noćju?

U vrieme od „Retraite“ (retréte, mirozova) do „Tagsreveille“ (tagsrevélje, jutarnje budnice), ima se postn vojnički nastaviti na svom stanovištu, ako se približe osobe, kojim on danju počast izkazivati mora.

Osobite dužnosti raznih postn-a.

20. Na što ima postn kod zatvora (Arresta) osobito paziti?

Ima li koj postn izvana stražiti prozore zatvora, to ima osobito paziti na to, da uznici ne pobjegnu i da se ne zametne kakva sveza ili sporazumljenje.

Sve što bi se postnu u tom obziru sumnjivim činilo, ima on odmah Aufführeru doglasiti.

Stoji li postn u uzničkoj sobi, to ima oštro paziti na uznike same te osobito biti oprezan, da mu se ne uzmogne naglo oteti oružje. On ne smije

govoriti s uznici, niti trpjeti da oni medjusobno šapću ili ćak da buče, zatim ima on svako obćenje s izvanjštinom zapriečiti.

Nastupi li kakova zaprieka ili kakav nered, to ima postu pomoćju zvonila ili inoga dogovorenoga znaka, odmah obaviestiti Wachkommandant-a.

Samo uz pratnju straže i samo naročitom zapovjedju te u prisutnosti Wachkommandant-a mogu se uznici za kratko vrieme udaljiti iz uzničke sobe.

21. Na što ima mornar paziti ako bude zapovjedjen u „Arrestanten-Escort"e-u [arestàntn-eskòrtu] (uzničku pratnju)?

Postu ima paziti na to, da uznici ne obće medjusobno; on sam ne smije š njimi zapodjeti razgovora.

Jesu li uznici zapovjedjeni na radnju, to ima on paziti na to, da svaki radi ono, što mu je naloženo; pokažu li se uznici u tom spori, nemarni ili se protive, to ima postu o tom odmah obaviestiti zapovjednika pratnje.

Nadalje ima momčad od Arrestanten-Essorte zapriečiti da se uznici dočepaju tudje imovine ili takovih stvari, koje bi oni oružjem rabiti mogli.

Prateć uznike ulicami, gdje je mnogo svjetine i takovimi predieli, gdje je lahko uteći, valja da momčad pratnje pooštri pažnju.

Ako zločinac, koj je pratnji označen osobito pogibeljnim, uzprkos dovikivanja uteče, to valja na njega pucati ako je nuždno i ako nije pogibelji da se kod toga ozliede ini ljudi.

Mornar, koj je u Arrestanten-Escorte-i, ne ima izkazivati nikakove počasti.

22. Na što ima postn kod „Pulver-Magazin"-a (barutane), osobito paziti?

Postn kod barutane ima paziti na to, da se svaka pogibelj vatre od barutane odvrati; on ne smije dopustiti da unutar 100 koračaja otvoreno svjetlo gori, niti da tko puši ili ćak puca.

23. Što zovemo „Wache, Postenquantum" (stražom)?

Momčad, pod zapovjedju podčastnika ili častnika, koja podržava za njeko vrieme, obično za 24 sata jedno ili više mjesta i koja se u tu svrhu u stanovitoj prostoriji sastaje.

24. Koga zovemo „Schnarrposten"-om [šnarpostn] (opreznikom) i koje su mu osobite dužnosti?

Šnarpostnom zovemo onoga postna, koj se postavlja uz veću stražu, da uzmogne u pravo vrieme alarmovati (uzbuniti) momčad straže te da čuva njihovo oružje.

Osim toga ima on paziti da nitko nezvan ne stupi u stražarsku sobu, te da se odmah obaviesti zlim vremenom Wachcommandant da spravi oružje pod krov, ako bi nuždno bilo.

25. Kako i kada imà šnarpostn (opreznik) uzbuniti (alarmiren) stražu?

Šnarpostn uzbunjuje stražu vičuć „Gewehr heraus" i to u sliedećih slučajevih:

1. Kod sveobćega „Alarm"-a, (uzbune),

2. Tod pogibeljne strke te kad bukne nemir i buna,

3. ako opazi vatru u blizini straže,

4. k poldnevnoj i k večernjoj molitvi, k jutarnjoj budnici i k „Retraite"-i (mirozovu),

5. kad se približi izmjena,

6. noćju kad se približi nadzorni častnik, ronda ili jaka patrula (prieko 4 momka),

7. napokon, kao izkazivanje počasti.

26. Izkazuje li daklje šnarpostn (opreznik) počasti?

Šnarpostn, što se njega tiče, izkazuje počasti koje su propisane za postne u obće. Osim toga ima on stražu izazvati na zajedničko izkazivanje počasti, zovuć „Gewehr heraus" i to u sliedećih slučajevih:

1. pred svetim otajstvom (sakramentom),

2. pred previšnjom gospodom t. j. našim carem i to zovuć 3 puta „Gewehr heraus".

3. pred članovi carske kuće i pred tudjimi vladari i to zovuć 2 puta,

4. pred „kardinali" (stožernici) i pred državnimi namjestnici, Statthalter-i, u službovnom odielu,

5. pred gjenerali, admirali i štapskim častnici,

6. pred zastavami oružane vlasti,

7. pred stupajućom vojskom koju zapovjeda častnik golom sabljom.

27. Šta valja pamtiti glede vikanja „Gewehr heraus“?

Gdje je straža već nastupila oružjem, tamo ima vazda izostati „Gewehr heraus.“

Izmjena postna.

28. Kako dugo stoji momak neprekidno na postnu?

Dva sata, nu kadkada u osobitih odnošajih i samo jedan sat ili pol sata, nu vazda tako da samo 3 momka u 24 sata izmjenice stražu obavljaju.

29. Kako se izmienjuje postn?

Novi postn podje pod zapovjedju Aufführera (vodiča) na stražarsko stanovište te nastupi tako, da izmienitelj na lievu stranu staroga postna dodje; postni krenu zatim na zapovjed jedan prema drugomu glave, na što započne predaja, koju Aufführer nadzire i ako bi nuždno bilo, nadopunjuje. Izuzev poglavare, nije kod toga nikomu dozvoljeno prisluškivati. Novi postn mora, za dokaz da je razumio, opetovati cielu predaju i osobito „Erkennungszeichen“-e (razpoznalice). Tada prezentiraju i učine „Schultert“, i to ne samo postni koji se izmienjuju, nego i svi ostali sudjelujući. Aufführer zapovjeda „Alter Posten, kehrt euch!“ na što ovaj podje odtraga naokolo na lievo krilo. Na zapovjed „Marsch“ sliede postni Aufführer-a te ako ih je više nego li

tri, poredaju se u dva reda. Izmienjeni šnarpostu (opreznik) staviti će na zapovjed „Kehrt Euch" odmah svoje oružje na policu za puške.

Razpoznalice (Erkennungszeichen).

30. Što služi noćju i u tmini znakom razpoznavanja medju pojedinimi dielovi oružane sile?

„Feldruf" (bojni klik) i „Losung" (značica).

31. Što rabi za „Feldruf" a što za „Losung"?

Za „Feldruf" (bojni klik) ustanovljuje se rieč, koja se lahko pamti i koju svaki mornar poznaje, ili oštro označen glas, pisak, pucketanje jezikom ili šta slična.

Za „Losung" (značicu) uzimlje se ime kojega grada.

32. Kako dugo vriede Feldruf i Losung?

Od pôdne do pôdne, 24 sata.

33. Smiju li se Feldruf i Losung komu priobćiti?

Feldruf i Losung su službene tajne te se ne smiju, pod najoštriju kaznu nikomu priobćiti, osim ako bi to tko službeno saznati morao.

Postnova noćna služba.

34. Kako se diele postni glede noćne službe?

Glede noćne službe razlikujemo dvie vrsti postna

i to obične i pooštrene (Strenge-Posten [štrenge postn]). Obični postni postavljaju se ponajviše u gradovih i življih prolazih; ovi se postni vladaju noćju isto tako kao i danju; t. j. oni zaustavljaju mimoiduće tekar i samo tada, ako bi ovi bliže došli nego li na 3 koraka.

Pooštreni postni, koji se postavljaju obično samo u ratnoj pogibelji, kod barutana ili „Munitions-Magazin"-a [municións magazina] (spremišta za strielivo) ili takodjer na osamljenih mjestih, imadu, da budu stalni proti napadajem, čim noćju koga opaze (najmanje na 30 koraka), zaustaviti ga, te ga istom poslije dovoljne izjave opet pustiti.

35. Kako se ima daklje ponašati pooštreni postn, ako noćju koga u svojoj blizini opazi?

Opazi li pooštreni postn noćju (počam od sumračja) do jutarnje „Tagreveille" (budnice) kakovu osobu u svojoj blizini, to joj ima doviknuti „Halt", staviti karabinku „Fertig" (bolje rekuć ne sbilja „Fertig", daklje niti krcati) i „Wer da?" (tko je ovdje) zvati.

Bude li odgovor prost svake sumnje, to zove postn „Passirt" te pušta zaustavljenoga proći, nu nastavlja opažavati ga.

Ne bude li nikakova odgovora, ili je taj nedostatan, nu inače ne ima nikakovih sumnjivih okolnosti, to će ga postn natrag poslati, zapovjediv mu „Kehrt Euch" te će, ako bi trebalo, i oružje tomu upotriebiti. Jesu li odnošaji pogibeljni i pristup sumnjiv, to ima postn, ako niti na drugi „Halt

wer da?" ne bude odgovora, krcati, te dotičnu osobu zaustaviti (arretiren) t. j. zadržati kod sebe tako dugo, dok prispije koja patrula ili izmjena (Ablösung).

Tom prilikom mora postn dobro paziti, u kojem slučaju smije uporabiti oružje.

36. Kako se ima ponašati obični postn, ako se noćju koja osoba njegovu djelokrugu približi?

On ima vazda ono držati u pameti, što mu predaja nalaže te pooštriv pazljivost, ne pustiti s oka dotične osobe. Bi li mu se tko bliže nego li na 3 koraka primaknuo, to ga ima uputiti da se udalji, staviv ujedno karabinku „Fertig" (ali ju ne ima nabiti). Ako bi se dotičnik ikako suprotivio ili nemirno vladao, ima ga postn zaustaviti.

37. Kakove znakove budnosti imadu pooštreni postni noćju davati, ako to bude zapovjedjeno?

Ako bude naročito zapovjedjeno, imadu postni, počam od „Retraite" (mirozova) pa do jutarnje budnice, svakoga četvrt sata zvati „Wer da! Patrulle vorbei". Jedan od njih počimlje zvati, a ostali opetuju po redu, kako bude ustanovljeno. Ne zove li koj postn, kad dodje red na njega, to ima do njega stojeći postn odmah o tom obaviestiti Wachkommandanta i to ne ostaviv svoje mjesto te onakovim načinom, kako no je raztumačeno u sveobćih dužnostih postna.

38. Tko nadzire postne noćju glede budnosti?

U tu svrhu izaslane manje čete, patrule, ronde ili napose zapovjedjeni častnici, koji se imadu postnu čim tiše približiti te tako njegovu budnost izpitivati.

39. Kako se razlikuje ronda od patrule?

Ronda jest razdiel momčadi, odredjen da nadzire i iztražuje postne, a vodi ga vazda častnik. Uz rondu valja da bude vazda svietiljka.

Patrula ima ponajviše dva momka i jednoga podčastnika kao vodju; takova se patrula zove slabom, dočim zovemo onu, koja ima više od 4 momka jakom.

40. Šta ima pooštreni postu noćju činiti, ako mu se na njegov „Halt wer da"? odgovori: „Patrulle", „Runde" ili „Inspections-Offizier"?

On ima zahtievati Feldruf pa dobije li pravi odgovor, zvati će „Passirt" i pustiti rondu da prodje. Ne dobije li nikakav odgovor ili krivi Feldruf, to ima postu karabinku nabiti te rondu ili dotičnu stražu ili osobu zaustaviti, upotriebiv u slučaju nužde oružje. Ako se postu u šilderhauzu nalazi, kad se približuje patrula ili ronda i t. d., to ima izaći i pred nju se staviti, dok se dužnosti ovrše.

41. Kako se izmienjuju postni noćju?

Na sličan način kao oni danju. Pooštreni postni zahtievaju Feldruf, pošto su dobili na pitanje „Halt! wer da"? odgovor „Ablösung"!, pa ako je Feldruf istinit, te inače ništa sumnjiva ne ima, učine „Schultert" (šultert) kad se približi izmjena.

Je li Feldruf neistinit, to valja pušku nabiti i dolazeću momčad zaustaviti. Predaja, prezentiranje i odstup biva kao danju.

42. Šta ima šnarpostu noćju činiti?

On ima poslije retréte kao i pooštreni postu svaku približujuću se osobu zaustaviti, doviknuv joj „Halt wer da?“ te staviti karabinku „Fertig“ (ali ju ne nabiti). Dobije li dobar odgovor, to zove „Passirt“, ne dobije li nikakav odgovor ili bude li ponašanje upitanoga sumnjivo, zvati će postu „Aufführer heraus“ na što će ovaj s jednim u tu svrhu odredjenim momkom nadoći te dotičnu osobu zaustaviti.

43. Šta ima šnarpostu činiti, pošto je slabiju patrolu zaustavio?

Dobije li šnarpostu na pitanje „Halt! wer da?“ odgovor „Patrulle“ te vidi da ova sastoji od 4 ili manje osoba, to ima zvati: „Aufführer heraus“, ako il je veća straža: „Unteroffizier heraus!“, na to stupi ovaj i jedan već u napried odredjeni momak naprvo. Momak se nastavi na lievo polag šnarpostna te stavi kao i ovaj, pušku „Fertig“ (ali ju ne nabije). Aufführer ili podčastnik stupi na 6 koraka napried i na stranu postna te zove „Kommandant vor!“ Čim ovaj nadodje, stavi mu Aufführer bajonetu na prsa te zahtieva Feldruf, pa ako je ovaj istinit, Losung. Bude li i ovaj istinit pa ne bude inače ništa sumnjiva, to zove Aufführer ili podčastnik „Passirt“!, na što patrula

nastavi svoj put. Aufführer se vrati s onim momkom natrag, čim se patrula udalji na 30 koračaja, a uza to učini i šnarpostn opet „Schultert." Bude li Feldruf ili Losung neistinit, ili ne bude nikakova odgovora, to zove Aufführer „Gewehr heraus!", postn nastupi, Kommandant dade pripraviti karabinke za pucanje (daklje krcati) i naloži da Aufführer opet zahtieva Feldruf i Losung, budu li ovi iznova nedovoljni, to se ima patrula ako je nuždno, i oružjem zaustaviti.

44. Što čini šnarpostn nasuprot jačim patrulam (prieko 4 momka), rondam i nadzirajućim poglavarom?

Dobije li šnarpostn na pitanje „Halt! wer da?" odgovor „Patrulle", te ova bude jača od 4 momka, ili mu se odgovori „Runde" ili „Inspections-Offizier", to ima zvati „Gewehr heraus" „Aufführer" (Unteroffizier) heraus". Postn nastupi a Aufführer, koj je stupio jurve s odredjenim momkom napred, pošto je na zapovjed „Kommandant vor" Feldruf i Losung točno dobio, dovikuje Wachkommandantu: „Feldruf und Losung richtig" (rihtig) na što ovaj javlja jakost postna nadzirajućemu poglavaru.

Ne bude li doglašen nikakov ili pako neistinit Feldruf ili Losung, to zove Aufführer „Gewehr heraus!" a Wachkommandant zapovieda „Fertig" (nabiju se puške) te zaustavi patrulu, rondu i t. d. rabeć u slučaju nužde i oružje.

45. Što biva kad se susretnu dvie patrule ili ronde?

Susretnu li se dvie patrule ili ronde, to ima onaj momak, koj drugu patrulu ili rondu opazi, ovu zaustaviti, podviknuv joj „Halt! wer da?“ na što će njezin Kommandant odgovoriti „Patrulle“ ili „Runde“. Obje čete stanu te drže oružje pripravno za boj, nu jošte o ramenu (šultert). Zapovjednik patrule ili ronde, koj je drugu zaustavio, stupi s dva momka (koja drže karabinke pripravne za pucanje, daklje i nabite, te ga sliede na 6 koračaja straga i sa strane), do na 15 koračaja pred svoju četu, te zove „Kommandant vor“, na što se ovaj takodjer približi s dva momka nabijenima puškama. Oba zapovjednika križaju puške ili sablje a onaj koj je prvi dovikivao, zahtieva od drugoga „Losung“ te ako je ova istinita, dade mu „Feldruf“. Za tim izmienjuju četovodje, ako je sve u redu prošlo, svoja opažavanja, ako kakovih imadu, a četovodja učini prijavu častniku ronde. Momčad, koja je nastupila, učiniti će Schultert a patrule ili ronde nastave svoj put. Ne budu li dane nikakove ili neistinite razpoznalice, to se ima patrula ili ronda, kojoj se ima ovo u grieh upisati, u slučaju nužde rabeć i oružje, razoružati i uhititi (arretiren).

NAUK OB ORUŽJU.

O karabinki u obće.

1. Kojim je oružjem mornar c. k. mornarice oboružan?

   Werndl-ovom karabinkom.

2. Tko je Werndl a šta je karabinka?

   Werndl jest izumitelj toga oružja, a karabinkom zovemo u obće pušku, koja se dade lahko i udobno rukovoditi.

3. Koje su glavne česti karabinke?

   Karabinka ima 7 glavnih dielova a ovi jesu:
   1. Lauf, ciev,
   2. Aufsatz, smieralo,
   3. Verschluss, [feršlús], zaklop,
   4. Schloss, [šlos], brava,
   5. Schaft, [šaft], kundak,
   6. Garnitur, oprema,
   7. Bajonnet, bodaljica.

4. Kako se razlaže karabinka?

Karabinka se može razložiti na dva načina, prema tomu kako se to zahtieva više ili manje temeljito. Razlikujemo najme „kleines Zerlegen“ (malo razlaganje) i „grosses Zerlegen“ (veliko razlaganje).

5. Kako biva „kleines Zerlegen“?

Malo razlaganje biva ovako:

1. „Hammer“ (vuk) se napne do drugoga od- mora (Spannrast [špànrast]),

2. otvori se „Schlosseisenschraube“ (šlosaizenšraube) a gdje je nuždno izvuče se Schlossholzschraube (šlosholc-šraube) i odstrani se „Schloss“ *),

3. otvori se „Verschlussfederschraube“ (feršlúsfederšraube),

4. isto tako „Verschlussfeder“ (feršlùsfeder),

5. otvori se „Verschlussttück“ (feršlus-štik),

6. izvadi se „Stossplattenschraube“ (štosplatenšraube),

7. „Stossplatte“. Ovo se posljednje čini tako: „Schraubenzieher“ (šráuben-cíer) turi se s lieva tako pod okrajak štósplate da se ovaj jošte naslanja na „Gehäuse“ (gehajze); tim se zapriečuje ošteta Schaft-a,

8. digne se „Verschlusstück“, i

9. „Patronenzieher“ **).

---

*) Čim se izvadi Schloss, valja staviti Hammer opet na „Ruhrast“ [rurast], jer se tim čuva pero.

**) Karabinkom kalupa godine 1873. biva malo razlaganje na sliedeći način:

1. „Hammer“ (vuk) napne se do „Spannrast“-a (drugoga odmora),

Sve ove česti poredavaju se tako, kako se s karabinke skidaju, s desna na lievo, uslied čega dodje Schloss na desno a Patronenzieher na lievo.

6. Kako se slaže karabinka?

S lieve strane prema desnoj, metnu se pojedine sastavine u obratnom redu od onoga, kako su razložene, svaka na svoje mjesto.

Počimlje daklje slaganje „Patronenzieher-om" a svršuje tim, što se Hammer stavi na Ruhrast.

7. Kako se može lasno razpoznati Schlosseisenschraube [šlosajzn-šraube], Verschlussfederschraube [feršlusfeder-šraube] i Stossplattenschraube [štosplatnšraube] jedno od drugoga?

Neobzirujuć se na njihovu različitu gradnju, razlikuju se tim, što Schlosseisenschraube imade dvie piknje, a Verschlussfederschraube jednu piknju na glavištu, dočim je glavište Stossplattenschraube sasma gladko.

8. Kako biva „grosses Zerlegen" (veliko razlaganje) karabinke?

Veliko razlaganje biva ovako:.

1. „Putzstock" i

2. izvadi se „Schlossschraube" (šlos-šraube) i „Schloss" (šlos),
3. otvori se „Verschlussstück" (feršlús-štik),
4. izvadi se „Verschlussachsenschraube" (feršlús-aksenšraube) i
5. „Verschlussachse" (feršlús-akse),
6. odstrani se „Stossplatte" pomoćju „Heber"-a (dizala),
7. izvadi se „Verschlussstück" (feršlus-štik), i napokon
8. „Patronenzieher" (patronen-cier).

2. „Ober- Riemenbügel“ (rimenbigl) odstrani se,

3. „Hammer“ stavi se na „Spannrast“,

4. izvadi se kao kod maloga razlaganja „Schlosseisenschraube“ (gdje je nuždno i Schlossholzschraube) i „Schloss“ za tim „Verschlussfeder“ (feršlusfeder) „Stossplatte“, „Verschlusstück“ i „Patronenzieher“,

5. odstrani se „Kreuzschraube“ (krájc-šraube),

6. „Züngelplattenschraube“ (cingl-platnšraube),

7. „Vorderschaftskappenschraube“ (fórderšafc-kapnšraube) i

8. „Vorderschaftskappe“ (fórderšafc-kape). Buduć se Lauf i Kolben sada ničim više ne drže jedno o drugo, to se karabinka tako okrene, da Lauf prema dolje stoji te bude ovaj

9. lasnim udarcem ustja o ruku ili o stol, od Schaft-a odieljen. *)

Kao kod maloga razlaganja metnu se pojedine

---

*) Karabinkom kalupa od godine 1873. biva veliko razlaganje na sliedeći način:

1. Odstrani se „Putzstock“, i
2. „Ober- Riemenbügel“ (rimenbigl),
3. stavi se „Hammer“ na „Spannrast“,
4. izvadi se „Schlosseisenschraube“ (šlósajzenšraube) i „Schloss“ (šlos) i
5. kao kod maloga razlaganja „Achse“ (os) „Stossplatte“ „Verschlussstück“ i „Patronenzieher“,
6. odstrani se „Kreuzschraube“ (krájc-šraube),
7. „Befestigungsring“ i napokon
8. razdieli se „Lauf“ od „Schaft“-a.

sastavine s lieve strane prema desnoj u obratnom redu od onoga, kako su razložene, svaka na svoje mjesto.

9. Smije li mornar karabinku jošte nadalje razlagati?

Bez naročite dozvolje kojega podčastnika, zabranjeno je mornaru pod oštru kaznu svako daljnje razlaganje n. pr. skinuti „Griffbügel“ (grifbigl) ili izvaditi pojedine česti „Verschlussstück-a“. „Schloss“ raztvoriti smije samo podčastnik ili izkusni mornar u prisutnosti kojega podčastnika *).

10. Kako se razlaže „Verschlussstück“ ?

Odstrani se „Zündstifststellschraube“ (cindštiftštelšraube) „Zündstift“ (cindštift) i „Spiralfeder.“ **)

Ove se sastavine poredaju u drugom redu s desna na lievo i to izpod „Verschlussstück-a“, nu ovaj se metne opet na svoje prijašnje mjesto, izmedju „Stossplatte“ i „Patronenzieher“-a.

Izvaditi „Verschlussachse“ iz „Verschlussstück-a“ nije podnipošto dozvoljeno, tako podčastniku kao niti mornaru.

---

*) Razlaganje „Schloss“-a (brave) biva ovako:

1. Napne se „Hammer“ (vuk) metne „Federklemmer“ (zapiralo), spusti opet „Hammer“ i digne opet „Schlagfeder“ (pero),

2. odstrani se „Stangenschraube“ i „Stange“,

3. odrieše se „Studelschrauben“ i „Studel“.

Dalje razlagati „Schloss“, smije samo „Büchsenmacher“ (biksen-maher; puškar).

**) Kod kalupa od godine 1873. izvadi se jošte, ako treba, „Federschraube“, „Spiralfeder“ i „Puffer“; sve to poredjuje se uz ostále sastavine.

Ako bi u čem trebalo popraviti „Verschlussachse“, smije to samo Büchsenmacher (puškar) učiniti.

11. Kako se opet sastavlja karabinka poslije velikoga razlaganja?

Ponajprije se sastavi „Verschlussstück“ i „Schloss“ ako su raztvoreni, za tim se metne „Lauf“ u „Schaft“ i slože različite česti obratnim redom kako su razložene t. j. s lieva na desno.

Uzdržavanje karabinke.

12. Iz kakova su tvoriva (Material) proizvedene pojedine sastavine karabinke?

Izuzev „Schaft“, koj je iz orahovine, sve su sastavine iz näda (čelika).

13. Kako se uzdržavaju u obće priedmeti iz näda ili željeza?

Priedmeti iz näda ili iz željeza imadu se podržavati prosti hrdje.

Buduć da vlaga i mokrina pospješuju hrdjanje, to valja prije svega čim više na suhu držati željezo, ili ako se ovo već vlagi izložiti mora, često ga trti i sušiti. Kod gladkih ploha pokazuje jednoliki sjaj da su podpuno osušene. Da se osušena i otrvena ploha željeza občuva od prebrza upliva vlage, valja ju omazati kamenim uljem (Petroleum), lojem ili maslinovim uljem. Rabi li se

ulje, to mora biti posve čisto, jer nečisto ulje, u mjesto da čuva od hrdje, ono ju proizvadja. Gdje se željezo o željezo tare, tamo valja taruće se plohe omastiti maslinovim uljem ili čistim lojem, da se ne izližu prebrzo.

14. Što valja pamtiti glede uzdržavanja drvenih priedmeta?

Vlaga škodi i drvenim priedmetom, jer njom nabreknu (nadmu se) te se izkrive.

I ove valja daklje čim više suhimi držati te im valja najpače površje občuvati od vlage, što biva, ako se brišu lanenim uljem, politurom (laštinom) i t. d.

Isto je tako velika vrućina škodljiva drvu i uzrokom da se drvo lomi i puca.

15. Šta valja daklje pamtiti u obće glede podržavanja karabinke?

Da ju valja čim više suhom podržavati i čuvati na mjestih, koja su branjena od vlage i prašine. Isto tako ne valja karabinku nikada staviti uz vruću peć ili ju izlagati žarkomu suncu, jer to škodi „Schaft"-u.

16. Koja se sastavina karabinke ima osobito dobro podržavati?

„Lauf" i osobito „Bohrung" [borung], (grlo), budué da ovo najviše upliva na stalno sgadjanje a tim i na valjanost oružja.

17. Kako se čisti „Lauf" (ciev) i kako se znade da li je već suh; šta valja kod toga pamtiti?

„Lauf" se čisti „Putzstock"-om [puc-štokom] (drvenim čistilom), oko čijega je vrška omotana kudjelja ili lanena krpa.

Kod trvenja „Putzstock"-om valja vrtjeti „Putzstock" ili karabinku, onako, kako se vijugaju „Züge" [cíge] (zavoji), jer se inače u „Bohrung" lasno uderu pukotine. Sjaje li se „Bohrung" skrozimice, to znači da je suh.

Ako je svjetlo tako lošo, da se ne možeš o tom osvjedočiti, to popipaj „Lauf" po svoj dužini, pa je li svagdje i jednovito topao, to je stalno i „Bohrung" suh.

Čisteć „Lauf" valja osobito paziti na „Laderaum" jer je ovaj širji nego li ostáli „Bohrung", tako da „Bohrung" već sasma čist i suh biti može, dočim „Làderaum" jošte ni taknut nije.

18. Koje priedmete valja rabiti čistjenju karabinke?

Čistjenju karabinkė a napose „Lauf"-a služi drveni „Putzstock", „Laderaumputzer", kudjela i lanene krpe. Hrdja, koja se ne daje odstraniti pošto je uljem omazana, ima se trti pepelom drva, i to s a m o d o z v o l j o m n a d z o r n o g a p o d č a s t n i k a. Ostane li u „Bohrung"-u olova, košto to više ili manje poslije oštra pucanja biva, to valja rabiti „Kaliseifenlauge" da se olovo izpere.

Za vanjski dio „Lauf"-a i za ostále priedmete iz nåda (čelika) rabi „Putzbürste" [pucbiršte] krpa; za garnituru i za bajonet može se upotriebiti

ako je nuždno, komadić mehka drva krpom omotana ili pepeo drva. Za omaštenje valja rabiti maslinovo ulje ili „Petroleum", za mazanje plôha koje se taru, samo dobro ulje. Laštenje (Poliren) priedmeta iz nada željeznim „Putzstock"-om ili inače kakovim željeznim priedmetom, kao što i poraba englezkoga kamena, praha od opeke, vapna, ili „Schmiergel-Papier"-a [šmirgl-papira] jest najstrože zabranjena.

19. Kako se ima čistiti karabinka prije nego što momak podje na vježbu?

Karabinku valja izvana suho obrisati a „Bohrung" joj suhimi krpami lagano protrti.

Vlažnim vremenom valja „Bohrung" i one česti Verschlussa koje su najviše izložene, poslije probrisanja iznôvice omastiti.

20. Kako valja karabinku čistiti kad se momak vrati sa vježbe?

Poslije vježbe, t. j. ako je bila uz liepo vrieme, valja izvana i iznutra očistiti „Lauf" od prašine, te kao i sve ostále sastavine posve suho obrisati, i napokon nauljenom krpom protrti.

21. Kako se čisti karabinka poslije slabe kiše?

Kao obično, nu da se to uzmogne temeljitije izvesti, učini se „kleines Zerlegen". *)

22. Kako se čisti karabinka poslije jake kiše?

Ako je karabinka dulje vrieme jakoj kiši izložena bila, to valja čisteć ju, „grosses Zerlegen" učiniti. *)

---

*) U kojem se slučaju Putzstock uturi od straga u Lauf.

23. Koje česti karabinke moradu radi trvenja vazda uljene biti?

Svi željezni šarafi na „Patronenzieher“-u, naročito kod „Warze“, „Achse“, na predujem rtu i osobito na klinu „Achsenkopf“-a, „Stossplatte“ na obih stranah i napokon „Zündstift“ [cindštift].

„Schrauben“ (šarafi), koje sižu u drvo, tako „Kreuzschraube“, [krajc-šraube], Griffbügelholzschraube“ i t. d. ne smiju se nipošto uljiti, jer uljem drvo nabrekne.

Uljiti „Schloss“, bilo to i bez razlaganja, smije mornar samo dozvoljom nadzornoga podčastnika.

U obće valja pamtiti, da ne valja odviše uljiti, jer suvišno ulje odtiče pa primajuć prašinu, samo maže.

Kako su uredjene i čemu služe razne česti karabinke?

24. Kako je uredjen Lauf karabinke?

Unutarnjost Lauf-a t. j. „Bohrung“, dieli se u „gezogener Theil“, sa 6 „Züge“ [cíge] (zavoja) i u „Laderaum“, nezavojni dio, koj straga nosi „Wulstlager“. Na vanjskoj strani Lauf-a nalaze se: „Korn“, „Haft“, „Aufsatznuth“, i „Schrauben“ za „Verschlussgehäuse“ [feršlusgehajze].

25. Čemu služi „Laderaum“?

Zà primanje patrôna te je prema tomu uredjen i ugladjen.

26. Čemu služi „Aufsatz" i kako je uredjen?

Aufsatz ima skupa s „Korn"-om omogućiti smieranje [Richten] na razne daljine.

Glavni dielovi Aufsatz-a jesu: Aufsatzfuss, Aufsatzbacken sa zarezi za različite daljine, Aufsatzklappe s Grinsel-om i Aufsatzschuber [aufsac-šuber].

27. Za koju je daljinu uredjen Aufsatz karabinke i kako se stavlja?

„Aufsatz" karabinke jest uredjen na 200 do 600 koračaja, „Schritte" [šrite] te se stavlja na naznačenu daljinu, staviv gornji rub „Schuber"-a [šubera] na dotični zarez.

28. Na koju daljinu valja za obično staviti Aufsatz i na što valja paziti kod njegova nastavljanja?

Aufsatz se ima poslije porabe uvjek staviti na 200 „Schritte", jer se tim štedi „Klappe". Paziti valja na to, da Aufsatz uvjek dodje na zarezani znak na stražnjem dielu Aufsatz-a i na Lauf-u.

29. Iz kojih česti sastoji „Verschluss" i čemu služi?

„Verschluss" služi za otvaranje i zatvaranje „Lauf"-a a njegove česti jesu:

1. Verschlussgehäuse,
2. Verschlussstück,
3. Stossplatte,
4. Verschlussfeder,
5. Patronenzieher.

30. **Koje sastavine ima Verschlussstück i čemu služe?**

U Verschlussstück-u nalaze se: Zündstift (cindštift), Spiralfeder i Zündstiftstellschraube [cindštift-štel-šraube].

Zündstift služi za upaljivanje patrôna, prinašajuć izravno udarac „Hammer"-a na patronu.

Kad se Hammer nategne, mora Zündstift opet u svoj prijašnji položaj doći, te je u tu svrhu providjen perom, zvanim „Spiralfeder". Da se zaprieči, da Spiralfeder ne potegne Zündstift odviše natrag, namještena je Zündstiftstellschraube tako, da ona zaustavlja njegovo gibanje.

31. Čemu služi „Schloss" i koje su mu glavne česti?

„Schloss" jest sprava, koja služi tomu, da se karabinka u željeni čas opaliti uzmogne. Odtisnuv Züngel (cingl), udari Hammer uslied sile pera na Zündstift a ovaj na patronu, koja se tim upali.

Glavne česti Schloss-a jesu:

1. Hammer,
2. Schlossplatte [šlosplate],
3. Gesperre [gešpére].

Svrha Hammer-a razložena je malo prije, Schlossplatte ujedinjuje sve česti Schloss-a u jednu cjelinu a Gesperre jest kretalo, kojim se kreće Hammer.

32. U koje se položaje može staviti „Hammer"?

Hammer se može sasma spustiti, tako da leži na Zündstift-u, ili se može staviti u „Ruhrast" ili u „Spannrast".

Ako je Hammer stavljen u Spannrast, to jest na

drugi odmor, to je pripravan za pucanje te treba samo odtisnuti Züngel pa će se Hammer odapeti. Je li Hammer stavljen u Ruhrast, to jest na prvi odmor, to može istom onda djelovati, ako se dalje nategne; tako čuva daklje Hammer u ovom položaju, da se ne odapne karabinka, ako bi se nehotice dotaknuo Züngel.

33. Čemu služi „Züngel“?

Da se uzmogne opaliti karabinka, odtisnuv Züngel, kad je Hammer nategnut.

34. Koje su pojedine česti „Schaft“-a?

Vorderschaft (forderšaft), Mittelscháft, Kolbenhals i Kolben.

35. Kojom česti Schaft-a valja osobito oprezno postupati jer je slaba?

Mittelschaft-om i to na onom mjestu, gdje obuzimlje Verschlussgehäuse.

36. Što spada na garnituru karabinke?

Oni priedmeti, koji spajaju glavne česti karabinke jednu s drugom a zatim oni, koji su na njoj namješteni za rukovodjenje.

Amo patri:

1. Stahlputzstock [štalpucštok],

2. Vorderschaftskappe,

3. Ober-Riemenbügel i Unter-Riemenbügel,

4. Riemen [rímen],

5. Züngelplatte sa Züngel-om,

6. Züngelplattenschraube,
7. Kreuzschraube,
8. Griffbügel [grifbigl],
9. Kolbenkappe.

37. Čemu služi bajoneta i kako se čuva?

Bajonetom služi karabinka za napadanje, t. j. oružjem, kojim se može udarati i bosti. Prema tomu ima bajoneta oštricu, zvanu „Klinge", koja se pomoćju „Hülse" [hilze] i „Sperring"-a pričvrstjuje na karabinki. Ne rabi li se bajoneta, to se utakne u korice ili tok, zvane „Scheide" [šajde].

38. Što su „Karabiner-Requisiten"?

Requisiten [rekvizítn] jesu priedmeti, koji služe čistjenju i podržavanju karabinke a jesu:

1. drveni Putzstock, koj neka služi jedino čistjenju Lauf-a,
2. drveni Laderaumputzer,
3. Gewehrbürste [gevérbiršte], četka,
4. Schraubenzieher,
5. staklenica za ulje i krpe čistilice,
6. Schutztasche [šuctaše], od pùsti (Filz),
7. Mündungskappe,
8. Schutzleder [šucleder],
9. Federklemmer,
10. Wischer [višer].

39. Koje rekvizite mora mornar uvjek kod sebe nositi, kada izadje oružan karabinkom?

Schutztasche, Schraubenzieher, Schutzleder i njekoliko krpa za čistjenje.

40. Što je Karabiner-Rüstung [ristung], to jest oprema?
Leibriemen [lajbrimen] s Patrontasche-om i Bajonnetkuppel.

41. Što je „Munition“ [munición] a šta je „scharfe“ [šarfe], oštra šta li „blinde“ (to jest: sliepa) ili gluha patrona?

Munition, to jest strielivo, jest gradivo koje služi krcanju karabinke, daklje, „Projektil“, [projektíl] (tàne, zrno), „Pulverladung“ (barutni naboj) i „Entzündungsmittel“ (upalivo). Jesu li ova tri priedmeta u dotičnoj mjeri za jedan hitac, spojena u jednoj „Hülse“ (toku), to čine „scharfe Patrone“; manjka li Projektil, tada se veli da je „blinde Patrone“.

Poraba karabinke.

42. Šta ima mornar iztražiti prije porabe svoga oružja?

On ima iztražiti i pregledati Korn, nije li možda natučen te nije li Aufsatz oštećen i da li je stavljen na zarez. Za tim mu se valja osvjedočiti da li Verschluss i Schloss bez zaprieke djeluju, kao što valja.

43. Na što valja paziti kod krcanja i pucanja?

Kod krcanja valja prije svega na to paziti, da se patrona tako utisne, da se Wulst nalegne na Wulstlager, jer ako je ovaj razširen, lahko se sbude, da se patrona ne upali. Nadalje valja paziti da

bude Verschluss podpunoma zatvoren, što je osobito potrebno, ako je Verschlussfeder slab.

Poslije izpalenja ima se Verschluss otvoriti kriepkim udarcem ručnoga sgloba, a tim bude Hülse brzo i odlučno iz Laderaum-a bačena. Ako ne bi Hülse odmah prvi put izpala, to valja prijašnji postupak opetovati, nu ne valja žestoko udarati, jer bi se Achse lahko mogla previnuti. Ako li Hülse uza sve to ne izkoči, onda valja uporabiti Putzstock.

Ako Zündstift, uslied oštećenoga ili zamazanoga Spiralfeder-a, ne stupi natrag te se s toga Verschlussstück ne daje otvoriti, to valja izvaditi Stossplatte i Verschlussstück ili valja Zündstift pazljivo Putzstock-om dolje turiti.

Ako se patrona ne upali, valja ju krenuti pa opet odapeti, ako li i to ne bi pomoglo, drugu uzeti.

44. Šta biva s izbačenimi Hülsen-ami?

Bude li zapovjedjeno, imadu se pobrati, nu nipošto spraviti u patrontaš, jer bi se tim lahko ostále patrone zamazale.

45. Kako valja smierati karabinkom?

Karabinkom valja tako smierati, da se dovede najvišji dio Korn-a sa sredinom gornjega kraja Grinsel-a i točka koju valja pogoditi, u jedan pravac. Ovaj položaj Korn-a naprama Aufsatz-u zove se g e s t r i c h e n e s K o r n [geštríhenes korn], (*Tabla XII. oblik 1*), te rabi za svaku daljinu, samo valja vazda Aufsatz na dotičnu daljinu staviti.

II.

Fig. 1.

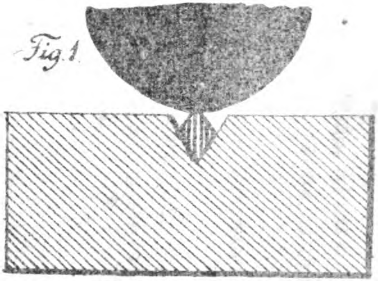
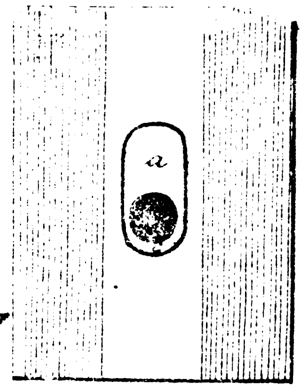
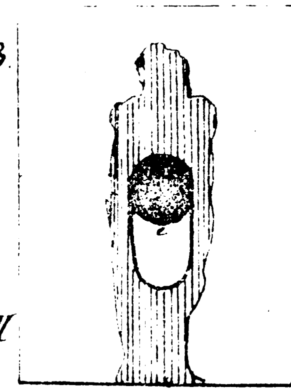

Fig. 2.

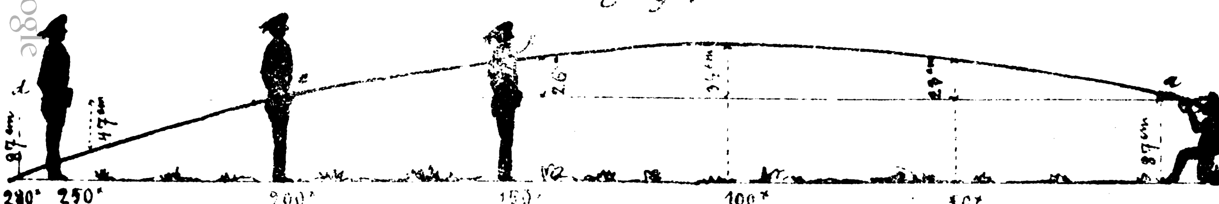
Scheibe I.

Fig. 3.

Scheibe II.

Fig. 4.

46. Kako se puca na daljine od 50, 100 i 150 „Schritte“ (koračaja)?

Buduć se Aufsatz ne može staviti niže nego li na 200 „Schritte“, to valja za daljine manje od 200 „Schritte“, ipak staviti Aufsatz na 200 „Schritte“ te u položaju gestrichenes Korn koliko uztreba niže smierati, t. j. na 50 i na 150 „Schritte“ po prilici dvie ručne širine (23 i 26 centimetara) a na 100 „Schritte“ tri ručne širine (34centimetara) niže nego li je točka, koju valja sgoditi. Puca li se na uzravno stojećega čovjeka, u rečenoj daljini, to je najbolje smierati na sredinu tiela. (*Tabla XII. oblik 4*).

47. Kako valja smierati kod jakoga vjetra sa strane?

Dolazi li vjetar s lieve strane, to valja nješto na lievo smierati, dolazi li s desne, nješto na desno.

48. Što valja da mornar pamti, prije nego što izpali?

Prije nego što mornar pušku izpali valja da:

1. točno razmisli šta želi pogoditi, t. j. valja mu najprije izabrati „Ziel“ (nišan),

2. valja da pronadje daljinu, Distanz,

3. valja da stavi Aufsatz prema dotičnoj daljini,

4. valja da se osvjedoči o pravcu i jakosti vjetra, i

5. valja da razmisli kamo će uslied svega toga naperiti.

Tko ne pazi na ovih pet točaka, izpaljujuć pušku, ne može učiniti mnogo sgoditaka, pa je

bolje da ne puca, nego li da tako u taman strielivo troši; jer u osbiljnom času, ako se i ne uzme u obzir kaznjiva razsipnost strieliva, ono će samo hrabriti neprijatelja, kad opazi da na njega pucaju bez uspjeha.

49. Kako se ima vladati mornar kod pucanja u nišan, „Scheibenschiessen“ [šajbenšisn]?

Pošto bude svakomu momku opredieljena jedna „Scheibe“ (nišan), ima svaki mornar na zapovjed „Ansågen“ po redu glasno kazivati kako sliedi (za dokaz da poznaje sve okolnosti koje trebaju točnomu izpaljivanju):

1. Scheibe [šajbe] Nr. 1 (2, 3, 4, 5).
2. Distanz 200 (i t. d.) Schritt.
3. Aufsatz 200 (i t. d.) Schritt a ujedno valja da stavi Aufsatz i sbilja kako je naznačio.
4. Wind von rechts [rehc], links, vorne, hinten ili vjetar s desna, s lieva, s prieda, s odstraga.
5. Mitte abhalten, to jest naperiti na sredinu, ili kod jaka vjetra na primjer rechts (links) abhalten, naperiti na desno (lievo).

Na to će sliediti zapovjed Schiessen! fertig! a mornaru se valja vladati kako je propisano.

Zapovjedi li se Feuer eröffnen! (fajer eréfnen) to ima momak karabinku naperiti te započev nješto izpod nišana, dizati Lauf i zajedno tiskati na Züngel, za tim u položaju „gestrichenes Korn“ približavati se točki nišana i čim ju shvati, izpaliti.

Ako nije momak zatvorio oči kod odapinjanja i ako nije karabinku znatno trgnuo, to se mora točno

sjećati onoga mjesta na koje je smierao, kad no je izpalio pušku.

Pošto je u brzo odstranio Hülse (hilze) i učinio Schultert, valja da javi svoj odstup, po okolnosti kamo je opalio: „rechts (links), oben, (unten)", desno (lievo), gore (dolje).

Kad se pokazuju sgoditci, ima se svaki momak po redu obratiti prema pisaru te zvati svoje ime, pridodav uspjeh pucanja. Tako na primjer: Stipančić, Oval (ili Figur, Scheibe, [šajbe] Fehlschuss [félšus]). *(Tabla XII, oblik 2. i 3.)*.

50. Kako valja karabinku očistiti poslije Blindschiessen-a [blindšísen] (t. j. sliepoga pucanja) ili pucanja u gluho?

Karabinka se razloži malim razlaganjem, „kleines Zerlegen" nu tako, da se i Verschlussstück razloži.

Lauf valja izprati sladkom vodom, da se odstrane ostalci baruta, za tim ga suho otrti i napokon nauljiti.

Od ostalih sastavina valja osobito temeljito očistiti Zündstift, Spiralfeder i Zündstiftkanal.

51. Kako valja karabinku očistiti poslije Scharfschiessen-a (oštra pucanja)?

Karabinku valja razložiti velikim razlaganjem, „grosses Zerlegen" a uz to i razstaviti pojedine sastavine Verschlussstück-a.

Lauf se izpere Kaliseifen-lugom da se odstrani olovo koje je ostalo u Züge-ih, ali ga na to valja

brižno izplákati sladkom vodom, jer bi, u slučaju da u Lauf-u ostane nješto Kaliseifenlauge, ova iznutra izgrizti mogla Lauf, a ovaj bi počeo hrdjaviti.

Za tim se Lauf posve suho otare i napokon omasti. Ostále sastavine, osobito pako Zündstift-kanal, imadu se temeljito očistiti i na to karabinka opet sastaviti.

Poredjivanje zapovjêdi za vježbanje (Exerziren).

Uvježbavanje pojedinâca. (Einzelnabrichtung.)

Stellung (štelung), *) držanje [20] **).

Stellung!
Ruht! (rūt) ***).
Habt-Acht! (habt-aht).
Oeffnen! Auf n Schritte öffnen! (éfnen, ****) auf n šrite éfnen!) [28]
Schliessen! (šlīsn!)

Kopfwendungen (kópf-vendungn), kretnje glavom [30].

Rechts [Links] schaut! (rehc [links] šáut).
Habt-Acht!

Körperwendungen (kérper-vendungn), kretnje tielom [33].

Rechts [Links] um! (rehc [links] um).
Links [Rechts] Front!
Halb-rechts [links]!
Grad-aus!
Kehrt-euch! (kērt-ajh).
Vorwärts-Front! (fórverc-front).

---

*) Rieči u ovih zaporkah () naznačuju hrvatski izgovor njemačkih riečî.

**) Brojevi u ovih zaporkah odnose se na dotične točke vježbovnika (Exerzir-Reglement).

***) Znak ¯ nad samoglasi, na primjer: rūt, znači, da se ima dotični samoglas dugo, to jest raztegnuto izgovoriti.

****) Znak ʼ nad samoglasi, naznačuje naglas rieči,

Marschiren (maršírn), **koracanje** [41].

Marschiren!
Marsch-Eins! (marš-ajns).
Zwei! (cvaj).
Halt!

Vježbe u vojnom redu.

Exerziren im Glied (egzercírn im glīd).

Marschiren [54].

Marschiren! Glied-Marsch! (maršīrn, glīd marš).
Glied-Halt!
Kurzer Schritt! (kurcer šrit).
Voller Schritt! (fóler šrit).
Wechselt Schritt! (vekselt šrit).
Marschiren! Direction . . (maršírn, direkción) [60].
Glied-Marsch!
Glied-Halt!
Direction links [rechts]!
Ziehung halb-rechts [links]! Direction . . (cíung) [71].
Grad aus! Direction . .
Rechts [Links] um! Direction . . [73]
Links [Rechts] herstellen! (héršteln).
Kehrt euch! Vorwärts-front!

Schwenkungen (švénkungn), **zakrećivanja, kretanja** [76].

Rechts [Links] schwenken! Marsch! (švenken).
Halt!
Rechts [Links] schwenkt! (švenkt) [83].
Grad-aus! Direction . .

Gangarten (gángartn), **vrsti hoda** [87].

Schnellschritt! Marsch! (šnélšrit).
Schritt! Glied-Halt!
Laufschritt! Marsch! (láufšrit).
Schnellschritt! Schritt! Glied-Halt! [90]

Nieder! (nīdr).
Auf!
Glied rückwärts-Marsch! (ríkverc) [97].
Glied-Halt!

Richtungen (ríhtungn), pravci, izravnjivanja [98].

Rechts [Links] richt-euch! (riht-ajh).
Habt-acht!
Richtung rechts [links]! Chargen Marsch! (rihtung r. l., šaržn marš) [102].
Halt!
Rechts [Links] richt-euch!
Richtung rechts! Rückwärts Marsch! (ríkverc marš) [105].
Halt! Rechts richt-euch!
Rechts [Links] um!
Aufmarschiren! (áufmaršírn).
Halb rechts [links]! Marsch!

Gewehrgriffe (gevérgrife), hvatanja, spopadanja ili rukokreti puške [106].

In die Balance! (in di baláns) [1, 2].
Schultert! (šúltert) [1, 2].
Rechts [Links] schaut! (rehc, links, šáut) [1].
Habt-Acht! [1]
Beim Fuss! (bajm fūs) [1, 2, 3] [108].
Schultert! [1, 2]
Verdeckt! (ferdékt) [1, 2, 3, 4] [112].
Schultert! [1*, 2]
Visitirung des Gewehrs! (vizitírung des gevérs) [1, 2, 3, 4] [135].
Schultert! [1, 2, 3]
Bajonnet-auf! [1, 2, 3, 4, 5*, 6] [114]
Bajonnet ab! [1, 2, 3, 4, 5*, 6]
Fällt das Bajonnet! (fèlt das bajonét) [1, 2] [117].
Schultert! [1*, 2]

---

*) Kod toga valja uhvatiti rimen lievom rukom.

Glied rechts [links] - schaut!
Präsentirt! (prezentírt) [1, 2] [122].
Habt-acht! Schultert! [1, 2]
Zum Gebet! (cum gebét) [1].
Vom Gebet! (fom gebét) [1].
Kniet nieder zum Gebet! (knīt nīdr cum gebét) [1, 2] [126].
Kappe ab! [1]
Kappe auf! [1]
Auf vom Gebet! (áuf fom gebét) [1, 2].
Zum Schwören! (cum švērn) [1, 2] [129].
Kappe auf! [1] *)

Lade- und Feuergriffe (lāde und fájergrife), rukokreti kod krcanja i kod pucanja [138].

a) Einzeln (ájnceln), pojedince.

Laden! Ladet! (ladn, ladet) [1, 2, 3, 4, 5].
Schiessen! Fertig! (šīsn, fértig) [1, 2, 3, 4] [140].
Ziel . . Schritte. An!
Setzt ab! (sect ab).
Ziel . . Schritte, Rechts [Links] an!
Feuer! (fájer).
Feuer einstellen! Patrone versorgen! (fájer ájnšteln, patróne ferzórgn) [1, 2, 3, 4] [147]. **)
Schiessen! Kniet! Fertig! (šīsn, knīt, fértig) [151].

b) Im Glied. U vojnom redu.

Laden! Ladet! (lādn, ladet) [168].
Ziel . . Schritte! (cīl . . šrite).
An! Rechts [Links] - an!
Feuer!
Einzelnfeuer! (ájnceln fájer) [171].
Feuer einstellen! Patrone versorgen!
Schiessen! Kniet! Fertig!
Feuer einstellen! Herstellt euch! (hérštelt ajh).

---

*) Je li momak uvježbao rukokrete (Gewehrgriffe) na mjestu, to valja da ih nauči i koracajuć.

**) Ako je vremena, valja uvježbati takodjer „Hockt" (hokt), to jest čučanje ili sgurenje, kao što i držanje puške kod sjedjenja.

Schiessen! Nieder! Fertig!
Feuer einstellen! Auf!

Ehrenbezeigungen (ern-becájgungn) izkazivanja počasti.
Glied - rechts [links] schaut!
Präsentirt! (prezentírt).
Habt - acht!
General - Decharge! Fertig! (generál dešárž, fértig) [177]
Hoch - an! (hōh an)
Feuer!
Glied rechts (links) schaut! Präsentirt!

Exerziren im Zuge (egzercírn im cuge) vježbe u vojnom dvoredu.

Aufstellung (aufštelung), nastup [235, 233] *)
Antreten! Abtheilen! (ántretn, ábtajln).
In den Zug! (in den cug).
Auseinander! (ausajnánder).
Vergatterung! Alarm! (fergáterung).
Nieder! (nīdr).
Auf!

Richtung (rihtung) pravac, izpravljanje, [264] [258] *).
Rechts [Links] richt - euch! (riht - ajh).
Habt - acht!
Richtung rechts [links]! Chargen Marsch! Halt! (šaržn marš).
Rechts [links] richt - euch!
Habt - acht!
Richtung rechts [links]! Rückwärts - Marsch! (ríkverc marš).
Halt! Rechts [links] richt-euch.

Reihen und Doppelreihen (rajn und dóplrajn), redi i četvorci [302] [306] *).

*) Točke vježbovnika za c. k. mornaricu.

Reihen rechts [links] um!
Links [Rechts] herstellen! (héršteln).
Doppelreihen rechts [links] um!
Links [rechts] Front!
Reihen fallt ab! Links [rechts] herstellen!
Doppelreihen marschirt auf! (dóplrajn maršírt auf).
Einzeln abfallen! (ájnceln ábfaln).
Reihen [Doppelreihen] Marschirt auf!

Frontveränderungen (front-feréndérungn) promjene lične strane, fronte [267] [261] *).

Kehrt Euch! (kērt ajh).
Vorwärts Front! (fórverc front).
Front und Flügel verändern! Rechts um! (front und fligl feréndern).
Marsch!

Glieder öffnen (glīder éfnen), razmaknuti redove [269] [263].

Glieder öffnen! Rückwärts Marsch! (ríkverc marš).
Glieder schliessen! Marsch! (šlisn).

Pyramiden, piramide [270] 265].

Pyramiden setzt an! (sect an).
Bajonnet auf! [1, 2, 3, 4, 5]
Ergreift das Gewehr! (ergrájft das gevér).
Pyramiden setzt an!
Vergatterung! Ergreift das Gewehr!
Alarm!

Lade- und Feuergriffe (lade und fájergrife), rukokreti kod krcanja i kod pucanja [275] [269].

Laden! Ladet!

*) Ako je vremena:
Oeffnen! In ein Glied! (éfnen, in ajn glīd) [281] [290].
In den Zug! (in den cug).

Herstellt euch! (hérštelt ajh).
Erstes Glied kniet! (érštes glid knīt).
Erstes Glied nieder! (nīder).
Zweites Glied kniet! (cvájtes).
Schiessen! (šīsn).
Fertig! Ziel . . Schritte! (cīl).
An! Rechts [Links] an!
Feuer!
Einzelnfeuer! (ájnceln-fajer) *).
Feuer einstellen! Patrone versorgen! (fersórgn).
Herstellt euch!

Frontalbewegungen, lične kretnje [frontom] [286] [280].

Marschiren! Direction . . (maršírn, direkción).
Zug Marsch!
Ziehung halb-rechts [links], Direction . . (ciung).
Grad aus! Direction . .
Rechts [Links] schwenken! Marsch!
Halt! Grad-aus! Direction . .
Rechts [Links] schwenkt! (švenkt).
Grad aus! Direction . .
Zug Halt! **)
Schwärme fallt-ab! (švérme falt ab) [295].
Aufmarschiren! links-um! (áufmarširn).
Marsch!
Zug rückwärts-Marsch! (cug ríkverc marš).
Zug-Halt!

Entwickelung (entvíklung), razvoj [316] [310].

---

*) Ako je vremena:
Oeffnen! In ein Glied! (éfnen, in ajn glīd) [281] [290].
In den Zug! (in den cug).

**) Ako je vremena:
Nieder! Marschiren! Direction . .
Auf! - Zug - Marsch!
Schnellschritt - Marsch! (šnélšrit).
Laufschritt - Marsch!

Aufmarschiren!
Auf das zweite Glied aufmarschiren!
Halb-links [rechts]!
Marsch!
Links [Rechts] herstellen! (aus Reihen.)
Halt! Links [Rechts] Front! (aus Doppelreihen.)

Ehrenbezeigungen (ērn-becájgungn) izkazivanja počasti [437] [429].

Zug rechts [links] schaut!
Präsentirt!
Glieder öffnen! Rückwärts Marsch! (rikverc).
Zweites Glied, links [rechts] schaut!
Habt-Acht! Glieder schliessen (šlisn) Marsch!
Glieder-Schliessen! Marsch!
Defilirung!
Zug rechts [links] schaut!
Habt-Acht!
General-Decharge!
Fertig! Hoch an! Feuer!
Herstellt euch!
Zug rechts [links]-schaut!
Präsentirt!

CAREVKA.

Bože živi, čuvaj Bože
  Cara našeg i naš dom!
Silan vjerom da nas može
  Mudrom vladat desnicom!
Štitimo mu carstvo davno
  Od navale svačije:
S habsburžkom je kućom slavno
  Kob spojena Austrije.

Sviestno, vierno i pošteno
  Pravdu, dužnost, branimo;
A kad treba, tad hrabreno
  Na oružje skočimo!
Znajuć, kako slava stara
  Vojsku kiti lovorom,
Blago, život, sve za Cara,
  Sve za Cara i za dom!

Što gradjanin mukom steče,
  Tomu vojnik budi štit!
Ûme îne nek preteče
  Um naš duhom ponosit!
Sreča, slava nek izviru
  Svud po zemljah našije';
Sunce božje nek u miru
  Sja vrh srećne Austrije!

Sile naše nek se slože:
  Svemogućan jer je sklad:
I najteži lasno može
  Nadvladat se slogom rád.
K jednoj svrsi pogodljivi
  Svi nastojmo bratski it;
Car da živi, dom da živi,
  Austrija ća vječna bit!

BOJNI ČLANCI.

Bojni članci ne imaju drugė svrhe, nego jedino da vojnika i svakoga, koj se broji k momčadi opremljena bojna broda i koj je, položiv svetčanu zakletvu na stieg budi prigodom opremnoga ogleda, budi kad se je kašnje ukrcao, primio na se iste dužnosti, pouče o najznatnijih i najglavnijih ustanovah vojničkoga kaznenoga zakona; imat će s toga zanj obveznu moć i ostale naredbe pomenutoga toga zakonika, koje nisu uvrštene u ove bojne članke.

Članak I.

O povriedi pokornosti ili subordinacije.

1. Tko se budi u službi, budi dobiv službenu kakovu zapovjed, starijemu svomu opre oružjem ili silovitim položenjem ruke na njega; tko napadne na starijega svoga u nakani, da ga ubije, makar i bez uspjeha bilo: kaznit će se tako u vrieme rata kao što i u vrieme mira smrtju iz puške.

2. Tko se u ratno vrieme ma samo naprasito (žestoko) ili uvriedivo krati izvršiti koju službenu zapovjed, ili tko znatne zapovjedi, koje se odnose na kakovu službu proti neprijatelju, ne izvrši; imat će se takodjer kazniti smrtju iz puške.

Ova će kazan u ratno vrieme postići polag okolnosti i onoga, koj se silovito opre takovoj zapovjedi, koja se ne tiče prave vojničke službe, nego se odnosi

na djela takova, koja su u prilog državi, bojnoj mornarici ili vojsci, i za koja vojnik imade potrebnu vještinu.

3. Ine povriede subordinacije, kaznit će se kao zločinstva tamnicom do deset godina, ili kao prestupci strogim zatvorom do šest mjeseci, a kod podčastnika povrh toga i svrgnućem sa časti (degradacijom).

4. Nu ako je zapovjed, koju stariji izdade:

a) očito protivna službi il viernosti onoj, koju je vojnik zavjetovao vladavu svomu;

b) ako joj je priedmetom takov čin ili propust, koj je očito kaznjiv; zatim

c) ako nastanu takove okolnosti, koje se onda, kadà je zapovjed dana, nisu slutile, i koje su takove, da bi se za službu porodila očevidna šteta, da se zapovjed izvrši onako, kao što doslovno glasi, ne će se neizvršenje takove zapovjedi moći smatrati povriedom subordinacije.

Članak II.

O metežu (buni.)

1. Vojnici, koji se u družtvu s drugimi uzdignu i opru proti postojećemu službenomu redu, proti svojim starijim, višjim ili proti njihovim zapovjedim, ili koji se o tom ma samo dogovore, a tako i vojnici, koji se pojedince drznu govoriti buntovnih rieči ili izvoditi buntovnih djêla, iz kojih bi se takovo uzdignuće poroditi moglo, biti će krivci meteža ili bune.

2. Proti začetnikom i kolovodjam izreći će sud, da se imadu ubiti iz puške, ako su metežna poticanja, makar i ne imala uspjeha, prouzročila jurve toliku razdraženost srdaca, da odtuda pogibelj prieti službi, ili ako su proizvela jurve pripravnost na opiranje, i — u vrieme mira — ako je potrieban primjer, koj će što brže straha zadati ostálim, ili — u vrieme rata — u službi proti

neprijatelju — te u vrieme rata ili mira — ako je koja znatna naredba na opremljenu bojnom brodu štetovala.

3. Ako se jedan ili više metežnika uzvlada načinom naprasitim i opasnim proti starijemu svomu ili proti višjemu, ili ako više njih u istinu uzkrati posluh: imat će se u ratno doba dosuditi smrt iz puške proti onim, koji su uzkratili dužnu službu proti neprijatelju ili na opremljenom bojnom brodu, koji su priečili i branili, da se takova služba nije mogla obaviti, ili koji su inače prouzročili veliku štetu u pogledu službe.

4. Ako prigodom metežnoga upora koj godj od metežnika položi ruku na svoga starijega ili se posluži oružjem proti njemu: imat će se se tako u vrieme rata kao što i u vrieme mira odsuditi da se ustrieli.

5. Izvan prije navedenih slučajeva, gdje se dosudjuje kazan smrti, kaznit će se metež, kakove budu okolnosti, tamnicom do jedne godine, pače i do deset godina dana.

Članak IV.

Ob upornosti i o nepristojnom ponašanju proti vojničkoj straži.

1. Tko se vojničkoj straži, patruli, rondi, oružniku (žandarmu) vršećemu svoju službu, ili inomu organu javne stalnosti, koj uživa sa stražom jednaka prava i koj se kao takov lasno spoznati može, ubojitim oružjem opre te ih rani: ima se kazniti smrtju iz puške.

2. Ista kazan postići će takodjer svakoga, koj se straži, kad izvršuje znatan službeni nalog, u nakani, da obezuspješi izvršenje, opre silovitim položenjem ruke na nju ili pogibeljnom prietnjom.

3. Ini slučajevi upornosti proti straži kaznit će se tamnicom do deset godina.

4. Tko, prem dà ne opiruć se silovito, ne će da ide sa stražom, koja hoće da ga uhiti i sa sobom povede; tko blizu koje straže od objesti buči, ili tko stražu na koj mu drago način uvriedi: imat će se kazniti zatvorom ili strogim zatvorom do tri mjeseca dana.

Članak V.

Ob uskočenju (dezertiranju).

1. Vojnik, koj nakanom, da se za svagda ukloni vojničkoj svojoj dužnosti, ostavi brod, ka kojemu spada, svoje službeno mjesto ili svoju četu, ili onamo ne dodje, postaje tim krivac uskočenja (dezertiranja).

2. Čim s razloga, što je uzkočenje mah preotelo, proglašen bude prieki sud, imat će se uskok, koj po proglašenom priekom sudu uteče, odmah poslije prvoga uskočenja kazniti smrtju iz puške.

Ista kazan imat će postići u obće svakoga uskoka, koj je već tri puta poradi uskočenja bio kažnjen, ili koj je onoga, koj ga je hotio uloviti, težko ranio ili što više, ubio; zatim u vrieme rata svakoga uskoka,

a) koj pobjegne sa straže blizu neprijatelja ili s drugoga, kojega mu drago mjesta, kamo je radi službe bio odredjen, ako je tim, što je mjesto svoje ostavio, porodit se mogla velika šteta;

b) koj zločinstvo to izvede s dvojicom ili s više drugova;

c) koj je sbog uskočenja dva puta već kažnjen bio;

d) koj je kao častnik (oficir) uskočio s opremljena bojna broda ili od čete, koja je bila pod strožjimi zakoni, kriepostnimi za vrieme rata.

Tko uskoči k neprijatelju, ima biti obješen.

3. U svih ostalih slučajevih, koji ovdje nisu naznačeni ima se uzkočenje kazniti jednostavnom ili težkom tamnicom do jedne godine, a polag okolnosti i do deset godina dana.

4. Uskok, koj dodje pa se sám svojevoljno prijavi: bit će istina oprošten smrtne kazni, nu pasti će ipak pod kazan slobode, koja će se odmjeriti po predjašnjoj točki.

5. Povrh toga postić će uskoka i zakonite nuzgredne kazni; imati će naknaditi eraru pristojbu, platjenu onomu koj ga je uhitio i dopratio, a tako i štetu za stvari erarske koje je odnio bio; k tomu bit će još i držan služiti u vojsci dulje nego što bi služiti imao.

Članak VIII.

O povriedi dužnosti u stražarskoj službi.

1. Povriediti će dužnost u stražarskoj službi onaj, koj kao stražar na koje mjesto postavljen ili na opremljenu brodu u inoj službi, koja se smatra jednakom stražarskoj službi, samovoljno ostavi svoje mjesto prije nego što bude izmienjen, ili izmienit se dade bez stražovodje, zatim koj kao straža spava, ili se opije ili u obće ne providja straže onako, kao što je propisano, a tako i onaj, koj se učini krivcem takovih prekršaja na mjestu gdje se straže mienjaju.

2. Ovakovo zločinstvo ima se u vrieme rata, ako se je iz povriedjene dužnosti porodila u istinu velika šteta, kazniti smrtju iz puške.

3. Drugi slučajevi povriedjene dužnosti u stražarskoj službi imadu se kazniti tamnicom do pet, polag okolnosti do deset godina, neznatnije pako povriede dužnosti, zatvorom na tri mjeseca dana.

4. Kazni, koje su prema okolnostim ustanovljene u ovom bojnom članku, postići će i zapovjednika straže, postaje ili pratnje, koj momke koji su pod njim, propusti podučiti kao što bi trebalo; koj ne mari, što mu momci dužnost povriedjuju ili koj ju povriedjuje i sám.

Pre

stupnjêva časti i dnevne plaće momčadi

Služba na krovu (Deckdienst)	Dnevna pristojba for	nč.	Kormilarska služba (Steuerdienst)	Dnevna pristojba for	nč.	Topnička služba *) (Artilleriedienst) (Doplatak)	Dnevna pristojba for	nč.
Ober-Bootsmann	1	93 3/10	Ober-Steuermann	1	93 3/10			
Bootsmann	1	60	Steuermann	1	60			
Unter-Bootsmann	1	26 6/10	Unter-Steuermann	1	26 6/10			
Bootsmanns-Maat	.	70	Steuermanns-Maat	.	70	Geschützmeister	.	26 2/3
Quartiermeister	.	49	Steuer-Quartiermeister	.	49	Instructor	.	16 2/3
Marsgast	.	42	Steuergast	.	42	Vormeister 1. reda	.	10
Mornar 1. reda (Matrose 1. Classe)	.	35	Steuer-Matrose	.	35	Vormeister 2. reda	.	6 2/3
Mornar 2. reda	.	28				Matrosen-Kanonier	.	3 1/3
Mornar 3. reda	.	21						
Mornar 4. reda	.	14						

*) Stupanj topničke časti i doplatak ne ovise o tom, kakovu čast dotičnik inače obnaša.

g l e d

mornarskoga sbora (Matrosen-Korps-a).

Služba kod makine (Maschinen-dienst)	Dnevna pristojba for	Dnevna pristojba nč.	Oružna služba (Waffendienst)	Dnevna pristojba for	Dnevna pristojba nč.	Sdravstvena služba (Sanitätsdienst)	Dnevna pristojba for	Dnevna pristojba nč.
Ober-Maschinen-Wärter	1	93 $^{8}/_{10}$						
Maschinen-Wärter	1	60	Waffenmeister	1	26 $^{6}/_{10}$			
Unter-Maschinen-Wärter	1	26 $^{6}/_{10}$	Unter-Waffenmeister	.	70			
Maschinen-Maat	.	70	Waffen-Maat	.	49	Sanitäts-Maat	.	70
Maschinen-Quartiermeister	.	49	Waffen-Quartiermeister	.	42	Sanitäts-Quartiermeister	.	49
Maschinengast, Oberheizer Doplatak	.	42 20	Waffengast	.	35	Sanitätsgast	.	42
Heizer 1. reda Doplatak	.	35 20				Krankenwärter 1. reda	.	35
Heizer 2. reda Doplatak	.	28 20				Krankenwärter 2. reda	.	28
						Sanitäts-Matrose (Sdravstveni mornar)	.	21

Sveobći zahtievi promaknuća.
(Beförderung).

Promaknuće u sliedeći višji stupanj časti zahtieva u obće:

a) Sposobnost za bojnu mornarsku službu;

b) službovanje prosluženo na podpuno zadovoljstvo. Momčad, bivša kažnjena radi obezčastjujućih prekršaja, može se promaknuti u podčastnički stupanj časti samo poslije posvemašnjega poboljšanja i to dozvoljom državnoga bojnoga ministarstva (oddiel za mornaricu).

— —

Vrieme službovanja i ukrcanja, znanje i sposobnosti koje se zahtievaju povrh toga u svakoj pojedinosti glede promaknuća, sastoje u sliedećem:

U službi na krovu (Deckdienst).

Za mornara III. reda.

Brzo penjanje u gornje česti uževlja (Takelage). Dovoljno poznavanje stabarja i križevlja (Rundhölzer) te znatnijega gibivoga i negibivoga uževlja. Uporab-

ljivost na „Unterraaen“-ih [unter-rānih] i na „Marsraaen“-ih [mars-rānih]. to jest na prvih i na drugih križevih (brojeć odozdola gore). Poraba ručnoga oružja. Dobro veslanje. Znanje službovnika, u koliko se tiče dužnosti momka.

Za mornara II. reda.

Uporabljivost na „Bramraaen“-ih [bram-rānih] i na „Oberbramraaen“-ih [obr-bram-ranih], to jest na trećih i na četvrtih križevih. Vješta poraba ručnoga oružja. Obširno poznavanje stabarja i križevlja, kao i svekolikoga gibivoga i negibivoga uževlja. Vještina u lagljoj radnji užetî, zvanoj „Schiemannsarbeiten“. Mornari trubjači (hornisti), ukrcani na opremljenih brodovih, koji ne odgovaraju rečenim pogodbam, mogu doduše polučiti stupanj mornara drugoga reda, ali se ne mogu promaknuti u koj višji platežni red.

Za mornara I. reda.

Točno poznavanje cjelokupne opreme, stabarja i uževlja i sposobnost za sve radnje ove struke. Vještina u svih radnjah užetî. Vježba topovî uz jednostavni broj ili kao „Lader“, (krcatelj).

Za „Marsgast“-a.

Posvemašnja uporabljivost u svih postojećih radnjah stabarja i uževja. Znavanje ručnoga oružja i to tako, da dotičnik uzmogne podučavati momčad u porabi toga oružja. Znanje vježbovnika i službovnika za pješačtvo (Infanterie-Abrichtungs- und Dienst-Reglement) u koliko je to potriebno za ovaj stupanj časti, zatim osobito znanje službe u čamcu (Bootsdienst).

Za „Quartiermeister“-a.

Najmanje šesteromjesečno ukrcanje u službi kao Marsgast na kojem opremljenom brodu. Potrebno znanje

službe i dovoljna odlučnost značaja u nadziranju i vodjenju kvartira momčadi. Povjerljivost u porabi svega oružja na brodu, te znati u nuždi zapoviedati manji oddiel momčadi. Sposobnost podučavati i voditi kao Mars-Unteroffizier pridieljenu momčad u svih mornarskih poslovih. Dobro znanje svih službovnih propîsa koji se odnašaju na zvanje Quartiermeister-a.

Za „Bootsmannsmaat"-a.

Jednogodišnje ukrcanje u časti Quartiermeister-a na opremljenom brodu. Vještina u porazdieljivanju momčadi kod raznih vježba na moru i u luci. Spretnost i odlučnost u podržavanju reda i čistoće na brodu. Dobro znanje opreme stabarja (Zutakelung) kao što i točno ravnanje i izvadjanje poslova sidrom i ustalenja (Vertäuung) broda.

Za „Unter-Bootsmann"-a.

Najmanje dvogodišnje ukrcanje u časti Bootsmannsmaat-a na opremljenih brodovih, izvrstno i obširno znanje mornarstva i vještina u svih poslovih ove struke. Osobita vještina, revnost i odlučnost u obučavanju momčadi i podčastnîka, u čuvanju, čistoći i podržavanju broda, stabarja i svekolikoga gradiva u njegovom području. Čitanje i pisanje.

Za Bootsmann"-a.

Najmanje dvogodišnje izvrstno službovanje u časti Unterbootsmann-a na kojem opremljenom brodu.

Za „Ober-Bootsmann"-a.

Najmanje dvogodišnje izvrstno službovanje u časti Bootsmann-a na kojem opremljenom brodu iz reda „Flotte".

U kormilarskoj službi (Steuerdienst).

Za „Steuermatrose"-a.

Mornarsko i vojničko znanje i vještina mornara II. reda; poznavanje vjetrenice (busole) na njemačkom i na taljanskom jeziku; umjeti vješto kormaniti jedreć i pareć, rukovoditi okomicu (Loth), oglasivati dubinu mora, poznavati sve dnevne i noćne znakove (Signale), napokon šivati zastave.

Za „Steuergast"-a.

Znanje i vještina koja se traži od Marsgast-a, sposobnost za sve mornarske radnje (Schiemannsarbeiten), poraba loga (Logg) i šivanje jedara.

Za „Steuer-Quartiermeister"-a.

Najmanje šesteromjesečno ukrcanje u časti Steuergasta na opremljenom brodu; znanje i vještina propisana za Quartiermeister-a, znati vješto kormilariti jedreć i pareć u svako vrieme i nevrieme te u înih težkih položajih. Vještina kod obučavanja momčadi u kormilarskoj službi. Čitati i pisati.

Za „Steuermannsmaat"-a.

Najmanje jednogodišnje ukrcanje kao Steuer-Quartiermeister-a na opremljenom brodu, sposobnost i brižljivost u čuvanju kormilarskoga gradiva; revnost i odlučnost u vodjenju Steuer-Detail-a (kormilarskih pojedinostî).

Za „Unter-Steuermann"-a.

Izvrstno službovanje kao Steuermannsmaat trogodišnjim ukrcanjem, u koje vrieme najmanje jednom godinom na kojem opremljenom brodu iz reda „Flotte",

Za „Steuermann"-a.

Izvrstno službovanje u časti Unter-Steuermann-a i to najmanje dvogodišnjim ukrcanjem na kojem opremljenom brodu iz reda „Flotte".

Za „Ober-Steuermann"-a.

Izvrstno službovanje u časti Steuermann-a i to najmanje dvogodišnjim ukrcanjem na kojem opremljenom brodu iz reda „Flotte".

U službi parostroja (makine), (Maschinendienst).

Za „Heizer"-a (grijača) I. reda.

Najmanje šesteromjesečno ukrcanje, u koje vrieme pareć kojim brodom iz redà „Flotte"; dokazana sposobnost za grijača; vještina u svih mornarskih radnjah, koje se tiču službe parostroja, kao i vještina u veslanju. Znanje službovnika, u koliko se tiče dužnosti momka a napose grijača.

Za „Oberheizer"-a.

Najmanje šesteromjesečno ukrcanje u časti grijača I. reda, u koje vrieme pareć 15 dana kojim brodom iz reda „Flotte"; posvemašnja uporabljivost kao grijač; vještina u obučanju grijâča i ugljevâra (Kohlenmänner) u službi loženja (kurenja) i u mornarskih radnjah.

Za „Maschinengast"-a.

Dobrim uspjehom položen izpit na učioni za podčastnike parostroja i to polag propisa za onu momčad parostroja, koja je mornarskomu sboru (Matrosen-Korps) pridieljena.

Za „Maschinen-Quartiermeister"-a.

Najmanje šesteromjesečno ukrcanje kao Maschinengast, u koje vrieme pareć 15 dana kojim brodom iz reda „Flotte"; vještina u straženju kod kotla manjih parostroja i u podredjenoj službi kao čuvar u obće; sposobnost u svih mornarskih radnjah tičućih se parostroja kao i u veslanju. Dovoljno znanje svih službenih propîsa tičućih se njegova zvanja te vještina i odlučnost u ovršavanju službe u obće.

Za „Maschinenmaat"-a.

Jednogodišnje ukrcanje kao Maschinen-Quartiermeister na kojem opremljenom brodu iz reda „Flotte", vještina i odlučnost u podržavanju reda i čistoće u njemu povjerenih prostorijah parostroja; sposobnost u čuvanju parostrôja i kotâla svake vrsti.

Za „Unter-Maschinenwärter"-a.

Najmanje dvogodišnje ukrcanje kao Maschinenmaat na kojem opremljenom brodu; osobita vještina, revnost i odlučnost u obučavanju grijâča i podčastnîka parostroja, u čuvanju, čistjenju i podržavanju svih pojedinostî (Detail) parostroja; sposobnost da uzmogne bez zaprieke zastupati ravnajućega kretaljara (makinistu) na malih brodovih.

Za „Maschinenwärter"-a.

Izvrstno službovanje kao Unter-Maschinenwärter i to najmanje za vrieme dvogodišnjega ukrcanja na opremljenih brodovih iz reda „Flotte".

Za „Ober-Maschinenwärter"-a.

Izvrstno službovanje kao Maschinenwärter i to najmanje za vrieme dvogodišnjega ukrcanja na kojem opremljenom brodu iz reda „Flotte".

U oružnoj službi (Waffendienst).

Za „Waffengast“-a.

Uporabljivost za obučavatelja t. j. sposobnost u obučavanju pojedinoga momka kao i cieloga „Zug-“a (dvoreda) momaka. Očevidna vještina u vježbi puškom, sabljom i malimi topovi, zatim u vježbi bajonetom, u mačevanju i u postupanju revolverom. Jednostavno znavanje svega spomenutoga oružja, vježbe u borenju na okupu i posebice (geschlossene und zerstreute Fechtart) kao i znanje službovnika i vježbovnika. Vještina u veslanju i u jednostavnih mornarskih radnjah, znavanje nazîva bitnih čestî broda. Čitati i pisati.

Za „Waffen-Quartiermeister“-a.

Urabljivost za podučavatelja manjega razdiela u vježbah oružjem spomenutim kod Waffengast-a i temeljito znavanje toga oružja. Dovoljno znanje službovnika i bitnih česti broda, kao što i vještina u veslanju i u mornarskih radnjah. Uporabljivost za profoza manjih brodôva.

Za „Waffenmaat“-a.

Šesteromjesečno ukrcanje kao Waffen-Quartiermeister. Potrjebna odlučnost u nadziranju i vodjenju kojega razdiela momčadi. Podpuna uporabljivost za obučavatelja svih vježbâ oružjem spomenutim kod Waffengast-a, za nauku o poznavanju toga oružja i vježbanje u borenju na okupu i posebice (geschlossene und zerstreute Fechtart). Sposobnost da bude uporabljen kao učitelj vježbovnika i službovnika; podpuno razumievanje mornarstva i vještine što no se zahtieva od Waffen-Quartiermeistera; sposobnost za službu profoza. Lahko i okretno čitati, po pravopisu i čitljivo pisati. Početno znanje

ekonomično-administrativne službe kod razdiêla mornarskoga sbora (Unter-Abtheilung des Matrosen-Korps).

Za „Unter-Waffenmeister"-a.

Jednogodišnje ukrcanje kao Waffenmaat. Sbosobnost i odlučnost u podržavanju reda u kojem većem dielu momčadi. Podpuna uporabljivost za obučavatelja svih vjêžba oružjem i to manjimi razdielî, nadalje uporavljivost za sve pravilnike (Reglements) i službene propise. Napokon izvrstna uporavljivost za profoza broda ili dovoljna sposobnost za vodjenje ekonomično-administrativne službe kod kumpanîja.

Za „Waffenmeister"-a.

Najmanje desetgodišnje djelatno (prezentno) i izvrstno službovanje; zatim izpitom dokazana podpuna sposobnost za vodjenje ekonomično-administrativne službe kod razdiêla mornarskoga sbora. Unter-Waffenmeister-i, koji ne imadu potriebnoga znanja u računarskoj struci, mogu se samo u onom slučaju promaknuti u čast Waffenmeister-a, ako su najmanje deset godina kao profozi na opremljenih brodovih i to izvrstno služiti.

U sdravstvenoj službi (Sanitätsdienst).

Za „Krankenwärter"-a (bolničara) I. i II. reda.

Dokazana sposobnost i napredujuća vještina u čuvanju bolestnîka; točno izvršivanje službenih dužnosti i čovječno, ljubezno ponašanje prema bolestnikom. Osim toga imadu se Krankenwärter-i III. i II. reda izkazati najmanje šesteromjesečnim bolničarskim službovanjem, da se uzmognu promaknuti u sliedeći višji platežni red.

Za „Ober-Krankenwärter"-a.

Najmanje šesteromjesečno službovanje kao bolničar I. reda. Podpuna sposobnost za bezprikorno izpunjivanje nadbolničarskih dužnostî (po propisu za čuvare [Wärter-e] od god. 1838, §. 2).